

**АЛИШЕР НАВОЙИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН
МИЛЛИЙ КУТУБХОНАСИ**

ХАЛҚ СЕВГАН АДИБ

**АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН
МИЛЛИЙ КУТУБХОНАСИ**

ХАЛҚ СЕВГАН АДИБ

*Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги
муносабати билан*

Методик-библиографик қўлланма

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий
кутубхонаси нашриёти

Тошкент – 2007

*Тузувчилар:**Мухаррир**Масъул муҳаррир**Матн терувчи**М.Матмурадова, Ш.Мирҳамидова**Ҳ.Маматраимова**О.Қиличбоев**З.Жалилова*

Халқ севган адиб: Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги муносабати билан: Метод.-библиогр. қўлл. / Алишер Навоий ном. Ўзбекистон Миллий к-наси; Тузувчилар: М.Матмуродова, Ш.Мирҳамидова; Мухаррир Ҳ.Маматраимова; Масъул муҳаррир О.Қиличбоев.-Т.: Алишер Навоий ном. Ўзбекистон Миллий к-наси нашриёти, 2007.- 52 б.

КБК 78.342+83.3 (5 Ў)6

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигига бағишланган ушбу методик-библиографик қўлланма ёзувчи ижодини, меросини чуқур ўрганиш, тарғиб қилишда кутубхоналар, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказлари ходимларига ёрдам бериш мақсадида тузилган. Унда мутахассислар ўтказиши мумкин бўлган тадбирлар туркуми ҳақида маълумотлар берилган.

© Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон
Миллий кутубхонаси нашриёти, 2007

МУҚАДДИМА

*Йўллар ортимизда қолар эдилар,
Чўққилар қоларди юксак ва қатор.
Нега улар юксак, десам дедилар
Бу ердан ҳам ўтди Абдулла Қаҳҳор.
А.Орипов*

Ўзбекистон халқ ёзувчиси, ўзбек адабиёти ва санъати ривожига беқиёс ҳисса қўшган адиб Абдулла Қаҳҳор ўзбек халқининг ҳаёти, инсоннинг ички ва руҳий ҳолати тўғрисида ўлмас асарлар яратди. У XX аср ўзбек насрининг етакчи адиблари қаторидан муносиб ўрин олган машҳур намоёндалардан бири.

Абдулла Қаҳҳор адабиётга шоир сифатида кириб келган, кейин ҳикоянавис сифатида шуҳрат қозонган улкан адиб бўлибгина қолмай, публицист, қисса ва романнавис, сатирик комедия ва лирик драматург, журналист ва таржимон ҳамда сўз санъаткоридир.

Абдулла Қаҳҳор ўзбек адабиёти ривожига ўзининг кўплаб асарлари билан муносиб ҳисса қўшган адиб. Унинг 30-йилларда ёзган туркум ҳикоялари, кейинги йилларда яратилган қатор қиссалари ва “Сароб” романи ҳали ҳануз ўзбек китобхонининг қўлидан тушмай келмоқда. Негаки Қаҳҳор бу асарларида ўзбек ўқувчисига мос ўзбекона наср ярата билган. Афсуски, ҳозирги адабиётимизда шу каби асарлар кам даражададир.

2007 йил 17 сентябрда Абдулла Қаҳҳор таваллудига 100 йил тўлади.

Ўзбек адабиёти ва маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган атоқли адиб, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ижодий меросининг ёш авлодни Ватанга муҳаббат ва садоқат, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш борасида муҳим аҳамиятга эга эканини инобатга олиб ҳамда ёзувчи таваллудининг 100 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 8 январдаги “Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишон-

лаш тўғрисида”ги Қарорига мувофиқ 2007 йил сентябрь ойида мамлакатимиз миқёсида адиб юбилейини ўтказиш режалаштирилган.

Бу борада кутубхоналарда, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида адиб ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий-амалий конференциялар, адабий-бадiiй тадбирлар, давра суҳбатлари, ижодкорлар билан учрашувлар ташкил этиш кўзда тутилган.

Кутубхоналар, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларининг вазифаси китобхонлар диққатини Абдулла Қаҳҳор ижодига жалб қилиш ва унинг ижодини кенг тарғиб қилишдан иборат.

Кутубхоналар, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида адабиётлар тарғиботининг китоб тақдимоти, илмий-амалий конференция, китобхонлар конференцияси, савол-жавоб кечалари, давра суҳбати, билимдонлар беллашуви, мавзули ва мунозара кечалари, адабий-бадiiй саҳналаштирилган мусиқали кечалар, учрашув ва хотира кечалари, оғзаки журнал, китоб кўргазмалари, адиб асарларининг обзорлари сингари турлитуман шакл ва усулларида фойдаланишлари мумкин.

Бундай тадбирлар туркумини ташкил этиш учун филологлар, шоир ва ёзувчилар, адабиётшунослар, журналистлар, санъаткорлар ҳамда адабиёт ўқитувчиларини жалб қилиш лозим.

Кутубхоналарга, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларига Республика Маънавият тарғибот марказининг жойлардаги бўлимлари, “Маҳалла”, “Олтин мерос”, “Соғлом авлод учун”, “Истеъдод”, “Нуроний” жамғармалари, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, ёзувчилар уюшмаси вакиллари, ёзувчилар, шоирлар, адабиётшунослар, санъаткорлар, тилшунослар, журналистлар, хотин-қизлар кўмиталари билан ҳамкорликда оммавий тадбирлар ўтказишларини маслаҳат берамиз.

Ушбу методик-библиографик қўлланмада ёзувчи таваллудининг 100 йиллигига бағишланган тадбирларни ўтказишда кутубхоначиларга ёрдам бериш мақсадида китобхонлар билан ишлашнинг айрим шакллари кўриб чиқилган.

Абдулла Қаҳҳорнинг ҳаёти ва фаолияти (1907-1968)

Абдулла Қаҳҳор ўзбек адабиётининг ривожига катта ҳисса қўшган забардаст ёзувчилардан. Унинг ҳикоя ва очерклари, қисса ва романлари, сатирик комедия ва лирик драмалари халқимизнинг маънавий хазинасидан муносиб ўрин олган.

О.Шарафиддинов

XX аср ўзбек адабиётининг ривожига салмоқли ҳисса қўшган улуғ адиб, шоир, ёзувчи, драматург, таржимон Абдулла Қаҳҳор 1907 йил 17 сентябрда Қўқонда темирчи оиласида дунёга келди.

Абдулла Қаҳҳор туғилиб ўсган оила машаққатли ҳаёт даҳшатларини бошидан кечирди. Отаси Абдуқаҳҳор Жалилов темирчилик билан кун кўрган. Оила тирикчилик туфайли Қўқон атроф-қишлоқларини кезиб, кўчиб юрган. Абдулланинг болалиги Яйпан, Нурсун, Нудош, Бувайдо, Толик, Олқор каби Қўқон атрофидаги қишлоқларда кечади.

Абдулла ўн ёшга кирганда Бувайдодаги эски мактабга ўқишга боради, яъни Оққўрғон қишлоғидаги Мамажон қорининг усули савтия мактабида таҳсил кўрди.

Оиласи Қўқонга кўчиб келгач “Истиқлол” номли мактабда ўқишни давом эттиради, ундан интернат, “Коммуна”, “Намуна” мактабларида, сўнг билим юртида таҳсил кўради. Абдулла Қаҳҳор билим юртининг “Адиб” қўлёзма журналида дастлабки машқлари билан қатнашади. Тошкентдаги “Қизил Ўзбекистон” газетаси таҳририятининг “Ишчи-батрак мактублари” варақасига муҳаррирлик қилади. 1925 йилда у газетада ишлаш жараёнида Ўрта Осиё давлат университетининг ишчилар факультетини тамомлайди. Абдулла Қаҳҳор яна Қўқонга бориб, дастлаб ўқитувчиларни қайта тайёрлаш курсида муаллимлик қилади. У кўп вақт ўтмай “Янги Фарғона” вилоят газетасига котиб ва “Чиғирик” ҳажвий бўлимига мудир этиб тайинланади.

Абдулла Қаҳҳор адабий фаолиятини шоир сифатида бошлаган. Унинг “Ой куйганда” илк ҳажвий шеъри 1924 йилда “Муштум” журналида “Норин шилпиқ” таҳаллуси остида босилди. Сўнг унинг бир қанча ҳажвий шеър ва ҳикоялари “Муштум”, “Янги йўл” журналлари ва “Қизил Ўзбекистон” газетасида Мавлон куфур, Гулёр, Ниш, Эркабой, Э-вой каби таҳаллуслар остида эълон қилинди.

Абдулла Қаҳҳор 30 йилларда яна Тошкентга қайтади ва Ўрта Осиё давлат университетининг педагогика факультетига ўқишга киради. Ёзувчи ўша пайтда “Совет адабиёти” журналида масъул котиб вазифасини бажаради. Кейинчалик у Ўздавнашр (1935-1953 йиллар)да муҳаррир ва таржимон, 1954-1956 йилларда Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси бошқарувининг раиси бўлиб ишлаган.

Абдулла Қаҳҳорнинг ижоди шеърят билан бошланган бўлса-да, унинг адабий мероси негизини насрий асарлари ташкил этади. “Бошсиз одам” ҳикояси 1929 йилда чоп этилган вақтдан бошлаб умрининг охиригача ҳикоя, очерк, публицистика, қисса ва роман жанрларида самарали ижод қилди.

Адибнинг биринчи “Қишлоқ ҳукм остида” қиссаси 1932 йили чоп этилган. Кейинчалик 1933 йилда “Олам ёшарадир”, “Қотилнинг туғилиши”, 1935 йилда “Қанотсиз читтак”, 1936 йилда “Мастон” каби ҳикоялари тўпламлари нашрдан чиқди.

Абдулла Қаҳҳорнинг 30-йиллар ижодида унинг биринчи романи – “Сароб” муҳим ўринни эгаллайди. Ёзувчининг ушбу романи бош қаҳрамон Саидийнинг фаолиятини кўрсатишга қаратилган, яна унда 20-йилларнинг 2-ярмидаги ўзбек халқи ҳаётининг маиший, этнографик, иқтисодий ва маънавий манзаралари яққол акс этиб туради. “Сароб” кенг мавзули роман бўлгани учун ёзувчи ўзининг бадиий ниятини яланғоч ҳолда кўрсатмай, уни шу давр ҳаётининг бошқа манзаралари кўринишида реаллаштиришга уринган. Воқеалар тасвирида ёзувчи ҳаёт ҳақиқатини сақлаб қолган.

Ёзувчининг уруш йилларида бир қанча фельетон, очерк ва ҳикоялари эълон қилинди. “Асрор бобо”, “Дардақдан чиққан

қахрамон”, “Кампирлар сим қоқди”, “Хотинлар” ҳикоялари ва “Олтин юлдуз” каби қиссаларида ўзбек жангчиларининг мардлиги, халқимизнинг меҳнатдаги жонбозлиги, юксак ватанпарварлиги ифодаланган.

Адабиётшунос олим Ҳафиз Абдусаматов айтганларидек, Абдулла Қаҳҳорнинг улкан хизмати шундаки, у чақалоқ ҳолда бўлган новеллани ўстирди, вояга етказди, унинг ривожига бўй берди. Унинг ҳикоялари билан орқада қолган бу жанрнинг танглиги кўтарилиб борди, бошқа жанрларга етиб олди, адабиётда мустаҳкам, тарихда абадий қоладиган ўринни эгаллаб олди. Абдулла Қаҳҳорнинг “Бошсиз одам” ҳикояси унинг новеллачилик фаолиятига, умуман ижодига катта ишонч бағишлади. 30-йилларга келиб, адибнинг бу соҳадаги таланти қийғос очилди. Энг яхши ҳикоялари шу даврда юзага келди. Бақувват, ҳаммага манзур бўлган ҳикоялари китобхонларга кетма-кет тақдим этила бошлади. “Кўр кўзнинг очилиши”, “Анор”, “Бемор”, “Ўғри”, “Майиз емаган хотин”, “Адабиёт муаллими”, “Санъаткор”, “Мунофиқ” каби ҳикоялари новелланинг баркамол намуналари бўлиб майдонга чиқди.

Аввало, уларда Абдулла Қаҳҳор ҳаётдаги турли тоифадаги кишиларнинг зарур, керакли томонларини олиб усталик билан типиклаштириб, пухта характерлар яратиб берди.

Катта ҳамждаги асарлар инсон характерини яратиш учун кенг йўл очади. Бундай асарларнинг муаллифлари қахрамонларини турли вазиятларга олиб кириш, ҳар хил кишилар билан тўқнаштириб, портретларини ҳар томонлама таърифлаб, талай бақувват характерлар чизганлар. Аммо митти асарларга характер ярата олиш, уларни курашга олиб кириш, тақдирларини ишонарли ҳал қилиб, пухта характерларини чизиш муаллифлардан катта санъатни талаб қилади. Абдулла Қаҳҳор эса юқорида тилга олинган ҳикояларида бу мушкул санъатни тўла эгаллаб олганини намоиш қилади.

Бунга у ҳаётни тўла билиши, инсонларнинг ички оламига чуқур кириб бориши орқали эришади. Бу эса ўз қахрамонларининг шодлигини, қайғу-аламларини, ҳаяжонларини, ғазаб-нафратларини, кучли кечинмаларини ёрқин ифода этишга

имконият туғдирди. Новеллаларда киши руҳининг мураккаб томонлари нозик тасвирларда кўринади. Ёзувчи ҳикояларининг муҳим хусусиятлари шундаки, уларда инсоннинг ички ҳолати тўғри тасаввур қилиниши билан бирга, руҳий ҳолати асар мазмуни билан боғланиб кетади.

Абдулла Қаҳҳор жажжи ҳикояларида сатирик ва юморист сифатида ўз талантининг янги қиррасини намойиш қилди. Унда кулгичиликка таомил зўр эди. Буни жуда кўп асарлари айтиб турибди. У ёмонга ўз идеалини, давр нафасини қарши қўяди, асарларининг мазмунига, характерларнинг моҳиятига кулгини, масхарани сингдириб юбориш билан унинг жамиятдаги улкан кучини, ижобий характерини яққол кўрсатади.

Абдулла Қаҳҳорни новеллачиликда улкан муваффақиятларга олиб келган омиллардан яна бири – унинг мумтозлардан, айниқса, рус адабиётидан ўқиш-ўрганиши бўлди. “Улуғ санъаткорнинг ижоди, - деб таъкидлаган эди шоир, - бадиий маҳоратимни оширишда катта мактаб бўлди”.

Абдулла Қаҳҳор новелланинг йирик устаси. Шунини алоҳида қайд этиб ўтишимиз керакки, Абдулла Қаҳҳордан олдин ҳам, у ижод этган замонда ҳам, ундан кейин ҳам талай новеллистлар бу турда қалам тебратдилар ва тебратмоқдалар. Лекин уларнинг ҳеч қайси бири унинг олдига тушолмади. Абдулла Қаҳҳор ўзбек адабиётида тенги йўқ новеллист.

Абдулла Қаҳҳорнинг повестлари китобхонлар орасида кўпроқ машҳур бўлиб кетди. У халқ оммаси ҳаёти ва курашининг турли босқичларини ифода этган повесть ва қиссаларни кетма-кет нашр эттирди. “Дардақдан чиққан қаҳрамон”, “Олтин юлдуз” қиссалари уруш йилларининг даҳшатли ва мардонавор манзаралари билан таништиради. “Муҳаббат”да эса, ёшларнинг пўлатдай мустаҳкам дўстлиги, икки қалбнинг оташин ҳиссиётлари, бу йўлдаги турли-туман тўсиқларни матонат билан енгиб, қаршиликларга учраганда чок-чокидан сўкилиб кетадиган севги эмас, балки ҳаёт гирдоблари тўлқинларида янада мустаҳкамланадиган муҳаббат мадҳ этилади. Шунингдек, қиссада ахлоқ-одоб, инсоний муҳаббат, маънавий поклик тарғиб қилинади, молпарастлик, худбинлик қораланади.

Повестлар ичида айниқса, “Ўтмишдан эртаклар” (1965) ҳамда “Синчалак” (1958) китобхонлар ўртасида шов-шувга, уларнинг катта ҳурматига сазовор бўлди.

Абдулла Қаҳҳорнинг “Ўтмишдан эртаклар”и мемуар характердаги асар бўлиб, адибнинг ўз ҳаёти, оиласи мисолида, хотиралари асосида ёзилган бу асарда ҳаёт воқеликлари тарихан аниқ ва реалистик чизилади. Адиб “Ўтмишдан эртаклар”ида бизни ўтган воқеаларга, ҳаётнинг аччиқ-чучук лавҳаларидан олиб ўтади. Биз ёш Абдулла билан бирга кулфатларни, азобларни бошимиздан кечиргандай бўламиз, янги ҳаёт бўсағасига кириб нашъасини сура бошлагандай бўламиз.

Турмушдаги воқеа ва ҳодисаларнинг ишонарли қилиб асослаб айтилиши, уларнинг қизиқарли, бадиийликда ҳикоя қилиниши повестнинг ютуғини таъминлаган асосий омилдир.

Абдулла Қаҳҳор прозанинг деярли барча турларида қалами-ни чархлаб олгандан кейин, адабиётимизнинг қийин жанрида ижод этиб, тўртта диққатга сазовор бўлган сахна асарларини ёзди. Санъаткорнинг драматургия соҳасидаги хизмати унинг комедиялари билан характерланади.

Муаллиф шу даврнинг муҳим мавзуларидан бири – қўриқ ерларни ўзлаштириш мавзусидаги “Шоҳи сўзана” (“Янги ер”, 1949-1953) комедиясидир.

Атоқли рус драматурги Николай Погодин “Янги ер”ни “талантли комедия” деб аташи ҳам бежиз эмас.

“Шоҳи сўзана” комедиясида қўриқ ерларнинг – Мирзачўлнинг ўзлаштирилишидан кўра баъзи кишилар онгидаги шўрнинг бартараф этилиши мавзуи биринчи ўринга олиб чиқилган. Урушдан кейинги ўзбек адабиётидаги асосий конфликт – янгилик билан эскилик ўртасидаги зиддият бу комедияда ўзининг теран бадиий тасвирини топган. Ушбу асарда муаллиф усталик билан кулгили ҳолатлар яратган ва ҳажвий бўёқлардан мохирона фойдаланган ҳолда конфликтни ўзига хос равишда ҳал қилган. Ушбу комедия хорижий мамлакатлар сахнасида ҳам ўйналиб, ўзбек театр сахналарида муваффақиятли намоиш қилинди.

Абдулла Қаҳҳор кейинчалик “Оғрик тишлар” (1954), “Тобутдан товуш” (1962) ҳамда “Аяжонларим” (1967) комедиялари билан ўзбек драматургияси ривожига салмоқли ҳисса қўшди. Бу асарларда, хусусан “Тобутдан товуш”да ўша давр учун хос бўлган иллатлар ҳажв ўти остига олинди. Айниқса сўнги асарда Абдулла Қаҳҳор ўзига хос нозик туйғу билан жамиятдан порахўрликдек даҳшатли иллатни таг-томири билан йўқотиш истагида унинг айрим кўринишларини сахнага олиб чиқди, у “Сўнги нусхалар” номи билан ҳам сахна юзини кўрди.

Абдулла Қаҳҳор ҳаётининг сўнги кунларида шўро жамиятида шахсга сиғинишнинг авж олиши орқасида юз берган фожиаларни тасвирловчи “Зилзила” қиссаси устида иш олиб борди. Бироқ уни тугата олмаган.

Айни пайтда Абдулла Қаҳҳор асарлари рус, арман, белорус, грузин, латиш, литва, молдован, мордов-эрзя, озарбайжон, татар, тожик, тувин, туркман, уйғур, украин, чечен, қорақалпоқ, қирғиз, қозоқ, эстон каби тилларга таржима қилинган. Унинг айрим ҳикоялари эса араб, бенгал, болгар, вьетнам, инглиз, испан, монгол, немис, поляк, румин, француз, форс тилларида чоп этилган.

Улуғ санъаткор ёзувчимиз ижод булоғи қайнаб турган бир паллада оғир дарддан 1968 йил 25 майда 61 ёшида дунёдан ўтди.

Абдулла Қаҳҳор ижоди бўйича номзодлик ва докторлик диссертациялари ёзилган ва ёзилмоқда ҳамда бир қатор йирик монографиялар, танқидий ва биографик рисолалар нашр этилган.

Жумладан: Ҳ. Абдусаматовнинг “Абдулла Қаҳҳор” (Ҳаёти ва ижоди ҳақида) (1957), “Абдулла Қаҳҳор” (Ҳаёти ва ижоди ҳақида очерк) (1960), М. Султоновнинг “Абдулла Қаҳҳор услубининг баъзи масалалари” (1967), “Ёзувчи услубига доир” (1973), М. Қўшжонов, У. Норматовнинг “Маҳорат сирлари” (1968), М. Қўшжоновнинг “Ҳаёт ва нафосат” (1970), “Абдулла Қаҳҳор ижодида сатира ва юмор” (1973), “Абдулла Қаҳҳор маҳорати” (1988), Н. Раҳимжоновнинг “Абдулла Қаҳҳор ва Ҳамза театри” (1971), Н. Қўчқоровнинг “Бадий сўз устаси” (1976), М. Абдурахмоновнинг “Руҳий дунё тасвири” (1977),

С.Мирзаевнинг “Халқ севган адиб” (Ёзувчи Абдулла Қахҳорнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида) (1977), М.Турсунхўжаеванинг “Таржима санъати” (Абдулла Қахҳор асарлари мисолида) (1977), Н.Шодиёвнинг “Рухият рассоми” (1977), К.Қахҳорованинг “Чорак аср ҳамнафас” (Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қахҳор ҳақида хотиралар) (1987), О.Шарафиддиновнинг “Абдулла Қахҳор” (Ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақида лавҳалар) (1988), шунингдек, “Адабиётимиз автобиографияси” (1973), “Абдулла Қахҳор” (Ҳаёти ва ижоди) (1987), “Абдулла Қахҳор замондошлари хотирасида” (1987), рус тилида И.Баролинанинг “Абдулла Каххар” (Очерк творчества) (1957), Л.Батнинг “Незабываемые встречи, литературные беседы” (Воспоминания) (1972), М.Агаповнинг “Об авторах ваших книг литературных композиций по материалам критической и мемуарной литературы” (1972), В.Оскоцкийнинг “Негасимое пламя костра” (1977), М.Бекжанованинг “Развитие сатирических традиций Гоголя в творчестве Абдуллы Каххара” (1978) каби рисолалар яратилди.

Адибнинг “Аяжонларим”, “Оғрик тишлар”, “Шоҳи сўзана”, “Тобутдан товуш” каби асарларидан пьесалар яратилди ва театр сахналарида қўйилди. “Синчалак” повести бўйича кинофильм яратилди.

Абдулла Қахҳор адабиёт соҳасидаги хизматлари учун “Ўзбекистон халқ ёзувчиси” унвони билан (1967) тақдирланди. Ҳамза номидаги Ўзбекистон Давлат мукофоти (1966) мукофоти-га сазовор бўлган. Мустақиллик йилларида эса “Буюк хизматлари учун” ордени билан тақдирланган.

Абдулла Қахҳор ранг-баранг ижоди ва улкан сўз санъаткори сифатидаги фаолияти билан ўзбек халқи маданиятининг янада юксалишига катта ҳисса қўшди. 1987 йилда адиб яшаган уйда Абдулла Қахҳор уй-музейи ташкил этилди.

Ҳозирги кунда унинг номи Тошкент ва Қўқондаги бир неча кўча, мактаб ва жамоа хўжаликлари-га, шунингдек маданият уйлари ва республика Сатира театрига берилган.

Унинг “Сароб” романи қайта-қайта нашр қилинган. Жумладан, 1995 йилда “XX аср ўзбек романи” туркумида чоп этилди.

Ёзувчи XXI асрда яшовчи авлодларга XX аср ўзбек жамиятининг қиёфасини намоён қилади, чунки унинг асарлари чинакам ўзбекона наср намунаси эди. “Адабиёт кўнгил иши, илҳом самараси” эканлигини англаган ўзбек китобхони Абдулла Қаҳҳор асарларини мутолаа қилар экан, ёзувчи истеъдодига албатта тан беради. Зероки, севимли адибимизнинг ўзи орзу қилган асарлари “адабий гўзаллик”нинг насрида ўз аксини кўрсатган. “Адабий гўзаллик” ила йўғрилган асарларини ҳали кўп ўқиймиз.

Абдулла Қаҳҳор таржимон

Абдулла Қаҳҳор адабиёт тарихида ўз саҳифасини очган, ўз овози ва услубига эга бўлган ёзувчи сифатида, санъаткор сифатида қимматлидир. Унинг бир қанча асарлари миллионлаб китобхонларнинг эътиборини қозонди. Ёзувчи асарлари бутун дунёга меҳнатсевар, донишманд ўзбек халқи ҳақида, унинг маънавий камолоти ҳақида ҳикоя қилади.

Абдулла Қаҳҳор ижодининг ғоявийлиги ва замонавийлиги унинг ҳаққонийлигидадир.

Абдулла Қаҳҳор фақат новеллачи, йирик жанрларда асарлар яратган ёзувчи сифатидагина эмас, балки яхши таржимон сифатида ҳам машҳурдир. У аввало рус адабиёти, кейин чет эл адабиётидан қатор асарларни ўзбек тилига таржима қилиб, кенг китобхонлар оммасига тақдим этган. Ўзбек китобхонлари Абдулла Қаҳҳор орқали ушбу таржималарни ўқишга муяссар бўлганлар.

Маълумотларга кўра, Абдулла Қаҳҳор дастлаб, рус адабиётидан 1931 йилда Ф.Гладковнинг “Оловли от” романини, кейинчалик А.Серафимовичнинг “Темир оқим” романини (1933), А.П.Чеховнинг “Каштанка” ҳикоясини (1936), А.С. Пушкиннинг “Капитан қизи” қиссасини (1939, 1949, 1972), Н.В.Гоголнинг “Уйланиш” пьесасини (1940), Н.Виртаннинг “Шимолий фронт: Ҳикоялар, очерклар, портретлар”ини (1942), Б.Горбатовнинг

“Алексей Куликов-жангчи” асарини (1943), А.Ильиченконинг “Қалб хотираси” асарини (1943), Л.Шапиронинг “Учинчи ўғил: Разведкачи Сирожиддин Валиев ҳақида кинематограф учун 12 эпизоддан иборат повесть”ини (1943), Н.В.Гоголнинг “Ревизор”: 5 пардали комедиясини (1952, 1974, 1980), Л.Н.Толстойнинг “Уруш ва тинчлик” романини (1954), А.Гайдарнинг “Тимур ва унинг командаси” асарини (1974) ўзбек тилига таржима қилган.

Шунингдек, у Ю.Арбатнинг “Разведкачи”, М. Зощенконинг “Графин”, “Кулранг эски”, “Ов”, “Сартарошхонада” каби ҳикояларини, А.Кононовнинг “Кутиб олиш” ҳикоясини, В.Ставскийнинг “Зирхтешар Раҳмонов”, А.П. Чеховнинг “Триша”, “Ёвуз ниятли киши”, “Лозим чоралар”, “Никоб”, “Ой тутилиши”, “Сарлавҳасиз”, “Семиз ва ориқ”, “Унтер Пришибеев”, “Хамелеон”, “Чиновникнинг ўлими”, “Чикди” каби ҳикояларини моҳироналик билан ўзбек тилига таржима қилган.

Таржимон Абдулла Қаҳҳор арман адабиётидан М.Шагиняннинг “Гидроцентральный” романини (1933), украин адабиётидан В.Василевскаянинг “Камалак” повестини (1944), Иван Ленинг “Тоғ оралиқлари” романини (1932), француз адабиётидан Э.Золянинг “Тегирмон қамали” асарини, қорақалпоқ адабиётидан Т.Қайипбергеновнинг “Совуқ бир томчи” қиссасини (1965), А.Клоссинг “Бизнинг паровоз илгари бос” ҳикоялари (1933), тожик адабиётидан Р.Жамилнинг “Менинг докторим” ҳикоясини (1949), араб адабиётидан “Бир соатлик халифа”, “Минг бир кеча” китобидан янги ҳикоя ва афсоналар (2-нчи нашрини) (1974) кабиларни ўзбек тилига таржима қилган.

Абдулла Қаҳҳорнинг таржимонлик маҳорати шундаки, у ўта аниқликдан қочиб, масалага ижодий ёндошади, унинг учун оригиналнинг таржимасига расмий мувофиқлиги эмас, балки оригиналга тенг қимматлилик, ёзувчининг бадиий услубини қайта яратиш муҳимдир. У таржимада фақат расмий талабларга риоя қилиш нуктаи назаридан қаровчилар билан келиша олмайди.

Ўзбек китобхони Гоголнинг Абдулла Қаҳҳор таржима қилган “Ревизор” комедиясини ўқиркан, ундаги комик образ-

ларни жонли тасаввур қилади ва деярли таржима асар эканлигини сезмайди. Комедиянинг таржимаси аниқ, таъсирчан бўлиб, таржимон баъзи жойларда оригиналдан оқилона чекинади.

Абдулла Қаҳҳор бошқа халқлар намояндаларининг асарларини таржима қилиб, уларни ўзбек китобхонларига танитган таржимонлардан биридир.

Абдулла Қаҳҳор ҳикматларидан намуналар

Одам боласи циркнинг оти эмаски, қамчи қарсиллаганда чўккаласа.

* * *

Катакда семириб ётган товук учишнинг фойда-зиёнини қайқдан билсин.

* * *

Душманинг отган тошдан, жигаринг отган увада қаттиқ тегади.

* * *

Умрдан бошқа ҳамма нарсанинг қисқа бўлгани яхши. Умр сал узун бўлса, зарари йўқ.

* * *

Одамзод ҳасад қилмаслиги керак. Ҳавас қилиши керак. Ҳавас қилган одам муродига етади.

* * *

Дўланани кўриб, тоғни эсдан чиқармаслик керак.

* * *

Тўкилгандан томчилаган ёмон, тўкилганни киши дарров пайқайди. Томчилаганни узоқ пайқамаслик мумкин.

* * *

Юртни обод қиламан деган киши ўзи обод бўлади.

* * *

Юртдан чиқиш тириклай гўрга кириш деган сўз.

* * *

Инсон ҳамма ерда улуғ... Унинг улуғлиги кўлидан келган ишларда яратувчилигида кўриниб туради.

Шундай одамлар ҳам бўладики, туғилганда ҳеч ким севинмаган бўлса ҳам, ўлганда бутун юрт аза тутади.

* * *

Яхши тарбия кўрган одамнинг хислатларидан бири шуки, бундай одам ўз фаолиятида бошқалардан бир қадам олдинга ўтса дарров орқага қарайди, шерикларга ёрдам қўлини узатади, сафини кенгайтириб, янги ғалабани кўзлайди.

* * *

Бақиргандан кўра мароми билан секинроқ қилинган таъна қулоққа яхшироқ киради, зехнга яхшироқ ўрнашади.

* * *

Муҳаббат чакмоқдай кўнгилдаги ҳар қандай қора булутни ҳам тилка-пора қилади.

* * *

Муҳаббат чакмоққина эмас, одамга ўхшайди: туғилганда бир парча гўшт бўлади, кейин кўзини очади, кейин кулдиргич пайдо қилиб илжаяди, кейин тил чиқариб ҳар куни янги бир гап айтади.

* * *

Адабиёт атомдан кучли, лекин кучини ўтин ёришга сарфлаш керак эмас.

* * *

Адабиёт кўнгил иши, илҳом самараси. Туйғусиз, илҳомсиз ёзилган асар чангланмаган гулга ўхшайди – мева тугмайди. Кўнгил рози бўлган асаргина китобхоннинг кўнглига йўл топади, китобхоннинг кўнглида мева тугади.

* * *

Аёл бари бир аёл-да. Буларсиз бизнинг аҳволимизга маймунлар йиғлаши аниқ.

* * *

Болалар учун китоб ёзадиган киши ғоят уста санъаткор, катта тажрибали педагог, тилнинг заршуноси бўлмоғи керак.

* * *

Адабиётимизнинг софлиги учун кураш, асарларимизнинг таъсир кучини ошириш, миллион-миллион китобхонларимизнинг қалбидан чуқурроқ ўрин олиш учун кураш демакдир.

Абдулла Қаҳҳор ҳақида

Йиллар ва йиллар ўтаверади. Абдулла Қаҳҳорнинг китоблари эса яшайверади!

Лидия Батъ

Абдулла Қаҳҳорнинг ўзбек адабиётида тутган ўрни беқиёсдир. У ажойиб мерос қолдирди. Ундан мерос бўлиб қолган адабий анъаналарнинг умри боқийдир, улар ёзувчи яратган машҳур ҳикоя қаҳрамонидек нафақат минг бир жонли, балки бир неча минг марта такрор ва такрор ҳаёт кечираверадилар.

Ирина Боролина

Гарчи бу олижаноб инсон оламдан ўтган бўлса ҳам, асарлари абадий тирикдир. Унинг романлари, пьесалари, ҳикоя ва повестлари ҳамиша янги, оҳори тўкилмаган, ҳамиша китобхонларга маънавий озуқа беради. Абдулла Қаҳҳордай заргарона ижод қилган, унингдай ҳақиқий санъаткор, ўз ишининг моҳир устаси бўла олган, ҳамиша сарбаланд юриб, ўз халқи билан ифтихор этган мағрур ёзувчигина чинакам бахтли ижодкордир.

Жалол Икромий

Абдулла Қаҳҳорнинг шуҳрати ва шонли ижоди билан ўзбек халқи қатори мен ҳам қувонаман ва фахрланаман.

Берди Кербобоев

Абдулла Қаҳҳор... драматургнинг дадил қўли билан ихчам ҳикоялар ёзди. Унинг повестларида доим ўткир сюжет, кутилмаган ўзгаришлар бўлади. Айни вақтда улар ҳаётий, ишонарли, бадиий мустаҳкам бўлади.

Леонид Ленч

Мен адабиётимиздаги улкан ижодкорлар орасида Абдулла Қаҳҳордек камтар ва камсуқум ижодкорни билмайман.

Ғабит Мусрепов

Қаҳҳор ҳақиқий инсон эди, у адабиётда умрбоқий асарлар қолдирди.

К.Симонов

Устоз ҳар бир учрашувга янги, теша тегмаган гап билан келар эдилар, бир соатми, икки соатми бутун аудитория у кишининг оғзиларига қараб ўтирарди. Бу—ноёб талант намунаси эди, бу унча-мунча нотиқнинг қўлидан келадиган иш эмас эди.

** * **

Мен Абдулла Қаҳҳорни учга бўлар эдим: ҳақиқат изловчи, ҳақиқат посбони ва ҳақиқий, пок донишманд. У киши ижоди-нинг илк давларида ҳақиқат излади, уни гоҳ топди, гоҳ йўқотди. Ўрта ёшларида ҳақиқат посбонига айланди, бинобарин, ҳақиқатни топиб олди — бу халқпарварлик эди, инсоният манфаати эди, шунинг, шугинанинг посбони бўлиб олди. Кексайган чоғида (Навоий ёшида) нуроний донишманд, мутафаккирлик даражасига кўтарилдики, у кишининг мутафаккирлигидан “мумтозлар” ларзага келди, “авом” шодмон бўлди.

Асрор Самад

Абдулла Қаҳҳор ўта нозиктаъб, маданиятли одам эдилар.

Мен у кишининг бирор маротаба отимни айтиб, баланд товуш билан чақирганларини эслаёлмайман. Бозор-ўчарга бориб қолсак, нуқул: “Қанисиз, қанисиз?” деб орқамдан юрар эдилар.

К.Қаҳҳорова

Автор яратган ҳикояларнинг кўпчилиги реал ҳаётий асосга эга экан, ёзувчи турмушда ўзи кўрган, эшитган ҳодисалардан, таниш кишилар ҳаётидан ҳикоя ясар экан. Аммо турмушда кўрганларини шундоғига ҳикояга олиб киравермас экан: уларни минг мақомга солиб кўриш, қайта саралаш, тасодифлардан тозалаш, унга “ўз ёнидан” қўйиш, ўйлаб юрган гапларини сингдириш орқали бадиий ҳақиқатга айлантирар экан. Зотан,

ёзувчи ҳикояларидаги ҳаётийликнинг, ишонтириш қудратининг сири ҳам ана шунда.

У.Норматов

Абдулла Қаҳҳор ишига муҳим халқ иши, виждон иши, чин ватанпарварлик бурчи деб қарар, шогирдларига шу фикрни муттасил сингдириб борарди.

Ҳаким Назир

Қушлар чуғуридан уйғониб кетдим. Тушимнинг таъбирини ўйладим. У чарақлаб турган ёз офтобидек равшан эди. Агар аёлларни илҳом париси деб тасаввур қилсак, Абдулла ака ўша пари қўлидан шараф тожсини кийиб, Ўзбекистоннинг абадий гулгун боғи – адабиёт оламига кириб кетганлиги чин ҳақиқат эмасми?

С.Сиёев

У минглаб, ўн минглаб кишиларнинг қалбига ҳаёт чирогини ёқиб кетди. Бу чироқ унинг китоблари, ўқувчилари, шогирдлари, дўстлари...

Устоз ёқиб кетган чироқ ҳеч қачон ўчмайди.

Саид Аҳмад

Абдулла Қаҳҳорнинг XX аср ўзбек адабиёти тарихидаги ўрни ниҳоятда улкандир.

Н.Каримов

Улкан талантларнинг бир-бирига меҳру муҳаббатини, тан беришни, ардоқлашни кўриб, қойил қолганман. Абдулла Қаҳҳор катта қалб эгаси, ўлмас асарлар яратган доно адиб, ёшларнинг мураббийси, келажакка интилган мутафаккир ёзувчи эди. У абадий барҳаёт сиймолар сирасида яшайверади.

Ж.Жабборов

Абдулла Қаҳҳор бой тажрибали, бадиий сўз санъатини пухта эгаллаган ёзувчидир. Унинг барча асарларини китобхонлар катта эътибор билан севиб ўқийдилар. Унинг тили ва

услуги катта мастерлар даражасида. Характерлари аниқ, бир-биридан кескин ажралиб туради.

Ойбек

Абдулла Қаҳҳор ким билан, ақалли бир неча дақиқа мулоқотда бўлмасин, ибратли, умрбод эсдан чиқмайдиган хотира – ўчмас бир лавҳа қолдирарди.

М.Хайруллаев

Абдулла Қаҳҳорни элаганимда битта хулосага келаман: ёзувчи фақат ўз асарлари билан эмас, замондошлари хотирасида юзи шувут бўлмайдиган, келажак авлод олдида ибрат бўладиган из қолдирсин экан.

Шукрулло

Бироқ, таскин шуки, устоз адабиётимизга юксак келажак баиорат қилган эди, бугун амал олган ана шу баиорат меваларидан кўнглимиз шод, кўксимиз тоғ. Келажак адабиётимиз намояндалари улуг санъаткор Абдулла Қаҳҳор ижодий мактабининг муносиб меросхўрлари эканликлари билан фахрланишга ҳақлидирлар.

Э.Аъзамов

Абдулла Қаҳҳор мураккаб бир даврда яшашига қарамай, хориж ва қардош халқлар билан дўстона муносабати ўзбек адабиётини дунёга танитишда ўзига хос ўрин тутган.

Ҳ.Хамроқулова

*Эй фалак, тагофун боқма мардумга,
Халқимнинг жони-ку келди халқумга,
Халқумлар чўкдилар зоҳир-заққумга,
Хамроҳ бўлмоқчидай буюк марҳумга!
Нафосат гулшани ғамгин нидолик
Навоий халқига тушиди жудолик
Мардона кўз юмиб қайсар мардимиз.*

М.Нурматов

*Йўллар ортимизда қолар эдилар,
Саҳролар қоларди чексиз, бетакрор,
Нега улар чексиз, десак дедилар.
Бу ердан ўтганди Абдулла Қаҳҳор.*
А.Орипов

*Исбот қиламан деб ташиланган излар,
Гоҳо эшикларга киролмай қайтди
Охир умр қайтди қозғоз оралаб,
Елкасига ортиб бир улкан қайғу
Нолиб ўтирмади ортига қараб
Демакки, олдиндан билган экан у.
Дарахтнинг шоҳига отилган тошлар,
Дарахтнинг пойига чўқар бари бир.*
З.Мўминова

*Аслида, инсон ўзида йўқ фазилатни бировдан топса, шунда-
гина унга талтинадими, ёки одамлар бир-бирлари билан қалин
дўст бўлиб кетишлари учун ўхшаи бўлишлари керакми?*
О.Шарафиддинов

*...шогирдлари орасида асосий ўринни биз, тўрт киши —
Пиримқул, Озод, Одил ва мен эгаллагандик. “Гуруҳбозлик
қилишяпти” деган гаплар ҳам тарқалган.*
М.Қўшжонов

*Адабиётимиз тарихида бетакрор сиймолардан бири Абдулла
Қаҳҳордир. Бу зот адабиётга кириб келган дамлариданоқ сўз
сеҳргари сифатида эътироф этилганди. Абдулла Қаҳҳор жаҳон
адабиётида ҳам энг таниқли ёзувчилар сафида туради.*
А.Орипов

**“Абдулла Қаҳҳор ижодий фаолияти ва у ҳақидаги
манбаларни биласизми?” мавзусида билимдонлар
беллашувини ташкил қилишга тавсиялар**

Беллашувни ўтказишдан мақсад Абдулла Қаҳҳор ижоди, унинг таржимаи ҳоли, адиб асарлари, у ҳақидаги нашр этилган хотиралар, бағишлов, илмий ва бадиий асарларни ўрганиш ҳамда кенг китобхонлар оммасига тарғиб этишдан иборат.

Беллашув ўтказишдан олдин фаол китобхонлардан ҳар бири 8-10 кишидан иборат бўлган 2 та билимдонлар гуруҳи тузилади. Уларга мактаб, лицей, коллеж ўқувчилари, олий ўқув юрти бакалаври ва магистрлари, турли соҳа эгалари бўлган китобхонлар киритилиши мумкин.

Беллашув ташкилотчилари саволларни тузиб икки гуруҳга мўлжаллаб қўяди. Берилаётган саволларга доир адабиётлар тайёр туриши керак. Беллашувга тайёрланиш жараёнида қатнашувчилар ўша манбаларни пухта ўқиб чиқишлари зарур.

Билимдонларнинг эътиборини муаллифнинг асарлар тўплами ҳамда алоҳида нашрларига, асарларининг таржималарига ва у ҳақидаги илмий ва бадиий асарларга қаратиш керак. Беллашув ўтказиладиган кутубхона, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва фаолиятини акс эттирувчи китоб кўргазмасини ташкил этишни тавсия қиламиз.

Қуйида беллашувга қўйиладиган саволлардан намуналар келтирамиз. Шунга қараб билимдонлар қайси асарлардан ва манбалардан фойдаланишлари кераклигини билиб оладилар.

1. Абдулла Қаҳҳорнинг матбуотда дастлаб қайси ҳикояси босилган ва қачон чоп этилган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг биринчи ҳикояси “Бошсиз одам” 1929 йилда матбуотда чоп этилган).

2. Муаллифнинг қайси поэзияси “Норин шилпик” таҳаллуси билан “Муштум” журналида чоп этилган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг 1924 йилда “Ой куйганда”, “Омин”, “Салла тўн” каби поэзияси “Норин шилпик” таҳаллуси билан “Муштум” журналида чоп этилган).

3. Куйида келтирилган парча муаллифнинг қайси мақоласидан олинган?

Тагор бенгал адабий тилини жонли тилга, бенгал адабиётини оммага яқинлаштиради.

Улуғ санъаткор, улуғ киши, улуғ ҳинди адабиётни одам боласининг ғам-кулфатига барҳам бериш, ҳинд тараққиёти ва Ҳиндистон қудратининг ўсиши йўлидаги асосий тўсиқ бўлган кастачиликни ўртадан кўтариб ташлаш, ҳиндини пачоқ ва нотагон қилаётган мустамлакачилик шароитига қарши курашга йўналтирди.

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Улуғ ҳинди” мақоласидан олинган).

4. Абдулла Қаҳҳорнинг “Ён дафтардан қайдлар”идан қайси-ларни биласиз?

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Бир хатга жавоб”, “Ўртоқ К.К.”, “Ҳабиб Абдуллаев ҳикоя қилади”, “Абдукодир найчи ҳикоя қилади”, “Баъзи бир нўноқлик тўғрисида”, “Мастнинг мастга маслаҳати”, “Хат” каби “Ён дафтардан қайдлар”и мавжуд).

5. Ушбу келтирилган парча адибнинг қайси асаридан олинган?

Унинг қалбида наштардай қадалиб турган хўрлик ўрнини нафсоният, кўнглининг аллақайси бурчида урчиётган ғуссанинг ўрнини ғазаб, вужудини қоплаб келаётган ҳорғинлик ўрнини куч, ғайрат эгаллади. У ҳозир раисга рўпара бўлиб унинг қилмишини жоҳиллик, тарбиясизлик эканини башарасига айтишини, юз-хотир қилмасдан ва ора бузилиб қолишидан чўчимасдан: “Мен сен айтган муштира аёллар тоифасидан эмасман!” дейшини истар эди.

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Синчалак” қиссасидан олинган).

6. Абдулла Қаҳҳорнинг қайси мақоласида Мусо Тошмуҳаммад ўғли Ойбекнинг 40 йиллик ижодий фаолияти ҳақида фикри акс эттирилган?

(Ёзувчининг умри йил билан ўлчанмайди, ижодий фаолиятининг самараси билан ўлчанади. Ойбек 400 йилга тенг келадиган 40 йиллик ижодий фаолиятининг бир лаҳзасини ҳам самарасиз ўтказгани йўқ. Ойбек бу жиҳатдан ҳам ҳозирги ва келажак

адабий авлод қаршиида устод бўлиб гавдаланади. “Ойбекка” мақоласида юқоридаги фикрларини акс эттирган).

7. Қуйида келтирилган парча Абдулла Қаҳҳорнинг қайси мақоласидан олинган?

“Бемор” менинг учун ҳар ҳолда болалигимдаги ўша таассуротлар билан чамбарчас боғлангандир. Мен бу гапни таассуротларни “ўз ичига олганлиги” учунгина эмас, балки ўша таассуротларга асосланганлиги учун ҳам айтаётибман. Мен фақат қайта бичиб тикканимда ҳаёт ҳақиқатига қарши иш қилаётибман деб сира ўйлаган эмасман. Аксинча, ҳикояда ҳаётни ўшандай кўрсатиб тўғри қилган эканман: беишарлигимда аямдан ажралиб етим қолишим ўша давр шароитида ҳеч гап эмас экан. Бу жудодлик натижасида юз бериши мумкин бўлган бутун даҳшатларни ва бунинг барча оқибатларини энди тушуниб етдим. Даҳшатли манзараларнинг чаласини тасаввур чизиб берди.

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Ҳаёт ҳодисасидан бадиий тўқимага” мақоласидан олинган).

8. Ушбу келтирилган парча адибнинг қайси қиссасидан олинган?

Муҳайё шундоқ деб кўзига ёш олмасдан бурун еб ўтирган овқати ғарибона экани хаёлига ҳам келмаган Анварнинг бирдан хўрлиги келиб, томоғига бир нима тикқилди, йиғи хуруж қилди, буни билдирмаслик учун юзини тескари ўгириш ёхуд кўзини беркитиш ноқулай бўлгани сабабли миннатдорчилик маъносида Муҳайёни қучоқлаб елкасига бошини қўйди, тез-тез киприк қоқиб ёшини ютди. Муҳайё унинг йиғлаганини пайқаб баралла йиғлаб юборди. Иккови бир-бирини юпатмоқчи бўлган сайин йиғи хуруж қилиб келарди.

Иккови кўп йиғларди.

Машина ёглаётган оқсоқол чол буларни кузатиб турган экан, чуқур хўрсиниб:

Ишқ балодир, ишқ балодир,

Ошиқ кишилар ғамга мубталодир,

-деди-ю автомобилнинг остига кириб кетди.

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Муҳаббат” қиссасидан олинган).

9. Абдулла Қаҳҳорнинг қайси ҳикояларини биласиз?

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Бек”, “Айб кимда”, “Қизлар”, “Ботирали”, “Асрор бобо”, “Кўк конверт”, “Хотинлар”, “Кампирлар сим қоқди”, “Кароват”, “Картина”, “Тўйда аза”, “Минг бир жон”, “Иғвогар”, “Даҳшат”, “Думли одамлар”, “Маҳалла”, “Сўнган вулқон”, “Нурли чўккилар” ва бошқа ҳикоялари бор).

10. Ушбу келтирилган парча адибнинг қайси ҳикоясидан олинган?

Эллик уч йилдан бери бир дастурхондан туз татиган, бир кўрпани босган, бирга кулган, бирга йиғлаган; эллик уч йилдан бери мушукчадай бир-бирига суйканиб, бир-бирини ялаб, оғритмай тишлаб, йиқитиб, йиқилиб бериб, пайкалашиб ўйнаган, эллик уч йилдан бери меҳр аталмиш улкан туйғу риштасини пилла қуртидай бир маромда аста-секин чувиб, бир-бирининг қалбини ўраб-чулғаб кетган.

Ҳамма расм-русм жойига етказилгандан кейин одамлар тобутни кўтарганда шу ришта бирдан тортилди-ю, гўё Ҳикмат буванинг юрак-бағрини суғуриб олди. Чол ўкириб юборди.

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Маҳалла” ҳикоясидан олинган).

11. Абдулла Қаҳҳор Эркин Воҳидов ва Абдулла Ориповнинг талантига қандай баҳо берган?

(Абдулла Қаҳҳор Эркин Воҳидов ва Абдулла Орипов таланти ва дадиллигига “мен иккисининг ҳам келажагини кўрдим”, деб баҳо берган).

12. Абдулла Қаҳҳор “Маҳалла” ҳикоясида Эркин Воҳидовнинг 4 қатор шеърини эпиграф қилиб олган, ана шу мисрани айтиб беринг.

*(“Инсон билан тирикдир инсон,
Муҳаббатдан ҳаётнинг боши,*

*Одамзодга бахш этади жон,
Одамларнинг меҳр қуёши” -*

Абдулла Қаҳҳорнинг шоир Эркин Воҳидовга ихлослари баланд бўлган).

13. Абдулла Қаҳҳор қайси повестида Абдулла Ориповнинг қайси шеъридан тўрт мисрасини эпиграф қилиб олган?

(Абдулла Қаҳҳор “Ўтмишдан эртактар” повестида Абдулла Ориповнинг “Муножот” шеъридан тўрт мисрани эпиграф қилиб олган.

*Эшилиб, тўлганиб ингранади куй,
Асрлар гамини сўйлар “Муножот”.
Куйи шундай бўлса гамнинг ўзига
Қандай чидай олган экан одамзод!)*

14. Қайси машҳур ҳажвчи Абдулла Қаҳҳорнинг “Тўйда аза” ҳикоясига қандай баҳо берган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг бир неча ҳикоя ва фелъетонларини рус тилига таржима қилган машҳур ҳажвчи Леонид Ленч “Тўйда аза” ҳикоясига шундай баҳо берган:

Абдулла Қаҳҳор маҳоратини кичкинагина “Тўйда аза” ҳикояси мисолида кўрсатиш мумкин. Инсоннинг ўлими ҳақида қулгили қилиб ҳикоя ёзиш ниҳоятда мураккаб. Бу иш фақат Чеховнинг қўлидан келар эди, французлар эплашар эди. Қарангки, Абдулла Қаҳҳор шунга муваффақ бўлибди. Кичик бир ҳикояда сийқаси чиқиб кетган ўлим воқеаси янгича ҳаётий бўёқлар билан ярқираб, жилоланиб турибди).

15. Абдулла Қаҳҳорнинг биринчи китоби қачон чоп этилган ва у қайси асар?

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Қишлоқ ҳукм остида” биринчи китоби 1932 йилда чоп этилган).

16. Муаллифнинг “Сароб” романи қачон нашр этилган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Сароб” романи 1937 йилда нашр этилган. Мустақиллик йилларида “XX аср ўзбек романи” туркумида 1995 йилда нашр этилган).

17. Ушбу келтирилган парча муаллифнинг қайси асаридан олинган?

*Мусофир бўлмаган ким бор,
Мужовир бўлмаган ким бор.*

*Бировнинг юртига бориб,
Муҳожир бўлмаган ким бор?...*

(Юқорида келтирилган парча Абдулла Қаҳҳорнинг “Ўтмишдан эртақлар” киссасидан олинган).

18. Абдулла Қаҳҳорнинг “Ўтмишдан эртақлар” киссаси кимларга мўлжалланган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг “Ўтмишдан эртақлар” киссаси ўрта ёшдаги мактаб болалари учун мўлжалланган).

19. Кибриё Қаҳҳорова “истироҳат кунлари боғимиз гавжум бўлар эди ва ёру биродарлари, академиклар билан тез-тез учрашиб турар эди”, деганлар. Ана шу академик дўстлари кимлар бўлган?

(Ҳабиб Абдуллаев, Убай Орипов, Жўраҳон Саидов, Муҳаммаджон Ўрозбоев, Мирзавали Муҳаммаджоновлар билан тез-тез учрашиб турган).

20. Абдулла Қаҳҳорнинг асарлари қайси тилларга таржима қилинган?

(Абдулла Қаҳҳорнинг асарлари араб, бенгал, болгар, вьетнам, инглиз, испан, монгол, немис, поляк, румин, француз, форс тилларига, шунингдек, арман, белорус, грузин, латиш, литва, молдован, мордов-эрзя, озарбайжон, татар, чечен, қорақалпоқ, қирғиз, қозоқ, эстон тилларига ҳам таржима қилинган).

21. Абдулла Қаҳҳор ҳақида илмий ва хотира асарларини ёзган муаллифлардан кимларни биласиз?

(Абдулла Қаҳҳор ҳақида М. Абдурахмонова, Ҳ. Абдусаматов, А.Алимухамедов, С. Мирзаев, Н.Раҳимжонов, М. Султонова, М.Турсунхўжаева, Н.Шодиев, Н.Қўчқортоев, М. Қўшжонов, У.Норматов, О.Шарафиддинов, К.Қаҳҳорова, И. Агатов, Л. Бать, М.Бекжонова, Н.Боролина каби муаллифлар илмий ва хотира асарлар яратганлар.).

22. Абдулла Қаҳҳор ижодий фаолияти давомида неча асар ёзган?

(Абдулла Қаҳҳор ижоди давомида 40 дан зиёд асар эълон қилган).

Беллашув якунини ҳакамлар маълум балл қўйиш билан якунлайдилар. Бунда жавобларнинг тўғрилиги, батафсиллиги

ҳам эътиборга олинади. Ҳакамлар ҳайъатига адабиёт ўқитувчилари, адабиётшунослар, қаҳҳоршунослар, шоир ва ёзувчилар, таржимонлар, журналистлар, тилшунослар, санъаткорлар, актёрлар ва адабиёт билимдонлари таклиф этилади. Ғолибларни совғалар билан тақдирлаш тавсия этилади. Совға тариқасида китоблар, гуллар ва эсдаликлар топшириш мумкин.

Оғзаки журнал

Кутубхонада, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида ўтказиладиган кечаларнинг яна бир тури оғзаки журналдир. Тарғиботнинг бу шакли оддий журналга бир оз ўхшаб кетади. Оғзаки журнал ҳам мутбуот журнали каби битта мавзуга ёки турли мавзуларга бағишланган бўлиши мумкин. Оғзаки журнал ҳам адибнинг ҳикоясини, матбуот, публицист, таржимон, романнавислигига доир шарҳловчининг чиқишларини ўз ичига олиши мумкин. Журнал саҳифалари босмахонада босилмайди, аммо муаллиф сўзлари билан оғзаки тўлдирилади. Бундай муаллифлар кутубхоначилар, адабиёт ўқитувчилари, фаол китобхонлар ва бошқалар бўлиши мумкин.

Оғзаки журналнинг ҳар бир саҳифаси мавзунинг бирон-бир масаласига бағишланади. Саҳифаларнинг умумий сони эса одатдаги журналдан бирмунча кам бўлиб, олти бетдан ошмайди.

Кутубхонада, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида ўтказиладиган кечалардагидек оғзаки журнални ҳам бошқарувчи, бу ерда муҳаррир деб аталувчи киши очади. Одатда у ҳар бир саҳифани очишдан илгари қисқача кириш сўзи сўзлайди. Сўнг сўзга чикувчига беради.

Қуйида Абдулла Қаҳҳорнинг туғилганига 100 йил тўлиши муносабати билан ўтказиладиган оғзаки журналнинг тахминий режасини тавсия этамиз. Унда адиб Абдулла Қаҳҳор таваллудига бағишланган кеча ўтказишда фойдаланиш мумкин.

**“Абдулла Қаҳҳор шоир, журналист-публицист, ҳикоянавис,
таржимон ва романнавис” номли оғзаки журналнинг
намунавий режаси**

Абдулла Қаҳҳорнинг ҳаёти ва ижоди, журналист-публицист, ҳикоянавис, моҳир таржимон, ўзбек романининг яратилишида унинг ўрни, сўз санъаткорлигини кенг китобхонлар ўртасида тарғиб этишда “Оғзаки журнал”лар алоҳида ўрин тутди.

Оғзаки журнал ўтказиш тўғрисидаги битик (эълон) осиб қўйилади ва маҳаллий матбуот орқали хабар берилиши керак. Оғзаки журнал ўтказиш учун зални жиҳозлаш, мутахассисларни таклиф этиш, журнал саҳифалари учун фаол китобхонлар ёки мутахассислар танлаб олиш, тартибини режалаштириш, журнал муҳарририни тайинлаш, мусикали ёзувларни тўплаш, саҳна асарлари асосида тайёрланган видео тасмаларни тайёрлаш каби ташкилий ишларни амалга ошириш лозим.

Оғзаки журнални муҳаррир кириш сўзи билан очади.

1-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳорнинг ёшлик йиллари”.

2-саҳифа: “Унинг илк ижоди”.

3-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳорнинг ижтимоий фаолияти”.

4-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳор – моҳир ҳикоянавис”.

5-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳор романлари”.

6-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳорнинг таржимонлик фаолияти”.

7-саҳифа: “Абдулла Қаҳҳор ҳаётининг сўнги йиллари”.

Ушбу саҳифалар бўйича мутахассислар чиқиш қилади.

Ҳар саҳифадан сўнг мусикали танаффус берилади.

1-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳорнинг ёшлик йиллари”

Ушбу саҳифада Абдулла Қаҳҳорнинг туғилган йили, болалигининг кечиши, дастлабки мактаб даври ва “Истиқлол”, “Коммуна”, “Намуна” мактабларидаги ўқиши ҳақида маълумотлар берилади.

2-саҳифа

“Унинг илк ижоди”

Бу саҳифада Абдулла Қаҳҳорнинг биринчи шеърлари, ҳикоялари, адиб сифатида шаклланиш даври ҳақидаги маълумотлар берилади.

3-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳорнинг ижтимоий фаолияти”

Бу саҳифада эса меҳнат фаолиятининг бошланиши, дастлабки иш жойлари, матбуот ходими, журналист-публицист, газеталарда муҳаррирлик фаолиятига доир маълумотлар берилади.

4-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳор – моҳир ҳикоянавис”

Бу саҳифада эса дастлабки ҳикояси ҳамда ҳикояларининг кетма-кетлиги, ҳикояларининг яратилиши ва мазмуни ҳақидаги маълумотлар берилади.

5-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳор яратган романлар”

Бу саҳифада Абдулла Қаҳҳорнинг роман яратиш бўйича олиб борган иш фаолияти, романларнинг яратилиш тарихи ва романлари ҳақида гапирилади.

6-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳорнинг таржимонлик фаолияти”

Бу саҳифада Абдулла Қаҳҳорнинг рус адабиётидан ўзбек тилига таржималари ва бошқа тиллардаги адабиётларнинг ўзбек тилига таржима асарлари ҳақидаги маълумотлар берилади.

7-саҳифа

“Абдулла Қаҳҳор ҳаётининг сўнги йиллари”

Бу саҳифада адибнинг сўнги йиллардаги ижоди ҳақида маълумотлар берилади.

“Абдулла Қаҳҳор шоир, журналист-публицист, ҳикоянавис, таржимон ва романнавис” номли оғзаки журнал муҳаррири ҳар бир саҳифа бошланиши ва сўнгида саҳифаларни тўлдириб бориши зарур. Оғзаки журнал сўнгида муҳаррир якуний сўз билан журнални ёпади.

**“Абдулла Қаҳҳор улкан ёзувчи” номли китоб-суратли
кўргазмани ташкил этиш учун материаллар**

Таклиф этилаётган китоб кўргазмаси кутубхона, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида ўтказиладиган тадбирларни тўлдиради.

Кўргазма қуйидаги бўлимларни ўз ичига олади:

1. Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва фаолиятининг саҳифалари

Абдулла Қаҳҳор ҳаётда ҳам, бадиий ижодда ҳам ўз ҳақиқатларини топган, шу ҳақиқатлар учун сабот билан курашган санъаткордир.

Иброҳим Ҳаққул

Бу бўлимга Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақидаги нашрлар қўйилади.

2. Абдулла Қаҳҳор – маҳоратли ҳикоянавис

Абдулла Қаҳҳор адабиётга ажойиб ҳикоянавис-новеллист сифатида кириб келди. Мазкур жанрда у ҳозирги кунда ҳам тенги йўқ устоз саналади.

О.Ёқубов

Бу бўлимга Абдулла Қаҳҳор ҳикоялари, ҳикоялари ҳақида ёзилган нашрлар, ҳамда бошқа тилларга таржима қилинган ҳикоялари қўйилади.

3. Абдулла Қаҳҳор – моҳир таржимон

У турли жанрларда асарлар яратди. Абдулла Қаҳҳор ажойиб фелъетончи ва ҳикоянавис, романист, моҳир комедия устаси, танқидчи ва таржимон сифатида танилди.

М.Аҳмадбоева, С.Иброҳимова

Бу бўлимга Абдулла Қаҳҳор таржима қилган асарлар ва таржимаси ҳақидаги манбалар қўйилади.

4. Абдулла Қаҳҳор ўзбек адабиётида

*Айтган ҳар бир сўз – мужассам виждон.
Не бахтким ўқилур хонадонларда
У сўзлар ҳозир ҳам уйқу бермайди
Адабиётдаги зодагонларга!*
С.Саидов

Бу бўлимда шоир ва ёзувчиларнинг Абдулла Қаҳҳорга бағишлаб ёзган асарлари қўйилади.

Кутубхоналарда, ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида ўтказиш мумкин бўлган тадбирлар туркуми

Илмий-амалий конференция

1. “Абдулла Қаҳҳорнинг ижод олами”.
2. “Адабиётимиз фаҳри”.
3. “Абдулла Қаҳҳор маҳоратли ҳикоянавис”.
4. “Абдулла Қаҳҳор моҳир таржимон”.
5. “Абдулла Қаҳҳор бадиий сўз устаси” каби мавзуларда;

“Порлоқ ижод соҳиби”, “Асарлари аср оша”, “Абдулла Қаҳҳор кулги санъатининг устаси” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Китобхонлар конференцияси

1. “Абдулла Қаҳҳорнинг номи барҳаёт”.
 2. “Абдулла Қаҳҳор ўзбекона наср устаси”.
 3. “Абдулла Қаҳҳор зулматни ёритган чакмоқ”.
 4. “Ўзбекнинг ардоқли фарзанди” каби мавзуларда;
- “Киши руҳининг посбони”, “Абдулла Қаҳҳор сўз санъатининг устаси”, “Абдулла Қаҳҳор моҳир прозаик”, “Абдулла Қаҳҳор сўз устаси” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Савол-жавоб кечаси

1. “Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва фаолиятига бир назар”.
2. “Абдулла Қаҳҳор таржимонлик фаолиятига бир назар”.

3. “Абдулла Қаҳҳор романлари”.
4. “Абдулла Қаҳҳор асарлари: хорижий тиллардаги таржималари” каби мавзуларда;
“Халқ меҳрига мушарраф адиб”, “Атоқли санъаткор адиб”, “Абдулла Қаҳҳор моҳир адиб” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Билимдонлар беллашуви

1. “Абдулла Қаҳҳорнинг ҳикояларини биласизми?”
2. “Абдулла Қаҳҳор ҳақида чоп этилган рисоаларни биласизми?”
3. “Абдулла Қаҳҳор фелъетонларини биласизми?”
4. “Абдулла Қаҳҳор очеркларини биласизми?” каби мавзуларда;
“Халқ ор-номусини ифодалаган адиб”, “Абдулла Қаҳҳор ҳамиша барҳаёт”, “Маҳоратли ҳикоянавис” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Мавзули кеча

1. “Абдулла Қаҳҳор асарларида миллийликнинг улугланиши”.
2. “Абдулла Қаҳҳор ижодида халқ ор-номуси, виждонининг овози”.
3. “Моҳир сўз санъаткори” каби мавзуларда;
“Абдулла Қаҳҳор Ўзбекистон халқ ёзувчиси”, “Халқимизнинг буюк фарзанди”, “Улкан адиб”, “Ёзувчининг маҳорати” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

“Диспут” ўйини

1. “Сўз зарғари Абдулла Қаҳҳор фаолиятини биласизми?”
2. “Абдулла Қаҳҳор маҳорати нимада?”
3. “Абдулла Қаҳҳор ва хориж” каби мавзуларда;
“Абдулла Қаҳҳор халқ санъаткори”, “Халқ ардоқлаган санъаткор”, “Абдулла Қаҳҳор улкан санъаткор”, “Абдулла Қаҳҳор бадиий сўз устаси”, “Нурли ижод соҳиби” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Давра суҳбати

1. “А.Чеховнинг Абдулла Қаҳҳор ижодий фаолиятига таъсири”.
2. “Абдулла Қаҳҳор асарларининг рус тилига таржимаси”.
3. “Абдулла Қаҳҳор асарларининг хорижий тилларга таржимасини қандай изоҳлайсиз?”
4. “Абдулла Қаҳҳор асарларида ватанга муҳаббат ва садоқатнинг қаламга олинishi” каби мавзуларда;
“Абдулла Қаҳҳор ҳамиша барҳаёт”, “Яхшилик чироғи ёник”, “Абдулла Қаҳҳор ҳажв устаси” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Мўъжизалар майдони

“Ўйла. Изла. Топ.” рукни остида

1. “Абдулла Қаҳҳор ҳақида замондошларининг хотиралари”.
2. “Ҳозирги давр адабиётшунослари Абдулла Қаҳҳор ҳақида”.
3. “Абдулла Қаҳҳор асарларининг мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатларидаги нашрлари” каби мавзуларда;
“Абдулла Қаҳҳор замондошлари ёдида”, “Азиз ва мўътабар адиб”, “Абдулла Қаҳҳор дўстлари ардоғида” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Учрашув кечаси

- а) Абдулла Қаҳҳор ҳақида асарлар ёзган олимлар билан.
 1. Умарали Норматов.
 2. Собир Мирвалиев.
 3. Наим Каримов.
- б) У ҳақида шеър ва илмий мақолалар ёзган муаллифлар билан.
 1. Иброҳим Ҳаққул.
 2. Зулфия Мўминова.
 3. Абдулла Орипов.
 4. Эркин Воҳидов

“Умри боқий адиб”, “Умрларга татиғулик сабоқлар”, “Абдулла Қаҳҳор атоқли сўз санъаткори” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Хотира ва кадрлаш соати

1. “Абдулла Қаҳҳор хотираси барҳаёт”.
2. “Абдулла Қаҳҳор ўғитлари”.
3. “Сўзи тирик – ўзи тирик”.
4. “Абдулла Қаҳҳор сабоқлари”.
5. “Азиз ва мўътабар адиб”.
6. “У тирик”.
7. “Адиб барҳаёт” каби мавзуларда;

“Моҳир адиб”, “Элга манзур адиб”, “Менинг домлам”, “Сўнмас садо” каби мавзуларда китоб кўргазмаси ва кўргазмадаги адабиётлар обзори.

Оғзаки журнал

1. “Абдулла Қаҳҳор моҳир ҳикоянавис”.
2. “Абдулла Қаҳҳор нурли ижод соҳиби” каби мавзуларда;
“Абдулла Қаҳҳор 100 ёшда” рукни остида картотека тузиш ва асарларининг алоҳида нашрлари, у ҳақидаги материаллар билан картотекани бойитиб бориш.

“Абдулла Қаҳҳор 100 ёшда” рукни остида мавзули папкалар ташкил қилиш ва расмларининг альбомларини ташкил қилиш.

“Абдулла Қаҳҳор 100 ёшда” рукни остида ахборот-кутубхона ва ахборот-ресурс марказларида адабиётларнинг электрон каталогини ва тавсия рўйхатини тайёрлаш.

1. Ахборот-кутубхона марказларида.
 - а) Ахборот-кутубхона марказимизда Абдулла Қаҳҳор асарлари.
 - б) Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги манбалар.
 - в) Мустақиллик йилларида Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги манбалар.
2. Ахборот-ресурс марказларида.
 - а) “Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва ижоди” маълумотлар базасининг электрон шакли.
 - б) Абдулла Қаҳҳор асарлари ахборот-ресурс марказимизда.

в) “Устоз ўғитлари – тарбия мактаби”.

г) Китобхонларга Интернетдан Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги маълумотлардан фойдаланишга имкониятлар яратиш.

Қатнашувчилар: жойлардаги Республика Маънавият тарғибот маркази, “Олтин мерос”, “Маҳалла”, “Соғлом авлод учун”, “Истеъдод”, “Нуроний” каби жамғармалари вакиллари, “Қамолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси, Абдулла Қаҳҳор уй музейи ходимлари, хотин-қизлар кўмиталарининг вакиллари, қаҳҳоршунослар, адабиётшунослар, филологлар, ёзувчи ва шоирлар, санъаткорлар, мусаввирлар, журналистлар, меъморлар ва адабиёт ўқитувчилари, адабиёт билимдонлари ҳамда кенг китобхонлар оммасини жалб қилиш мақсадга мувофиқ.

Абдулла Қаҳҳорга Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси фахрий унвони бериш тўғрисида: ЎзССР Олий Совети Президиумининг 1967 й. 8 сент. Фармони //Ўзбекистон ССР Олий Советининг вedomостлари.-1967.-№22.-Б.5.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида: Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 й. 8 янв. Қарори //Тошкент оқшоми.-2007.-10 янв.

Асарлар нашрлари

Асарлар: 5 жилдлик /Редкол.: Ў.Умарбеков, Саид Аҳмад, Э.Аъзамов ва бошқ.; Нашрга тайёрловчи К.Қаҳҳорова. 1-4 ж. - Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1987.

1 ж. Сароб: Роман. Ҳикоялар-1987.-336 б.

2 ж. Қўшчинор чироклари: Роман. Ҳикоялар.- 1987.-268 б.

3 ж. Ўтмишдан эртаклар: Қиссалар.-1988.-367 б.

4 ж. Аяжонларим: Пеъсалар, портретлар, фелъетонлар.-1988.-334 б.

Синчалак.-Т.: Ўқитувчи, 1982.-152 б.

Ўтмишдан эртаклар: Саргузашт қисса. 3-нашри. Т.: Ўқитувчи, 1983.-109 б.

Адабиёт атомдан кучли.-Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1987.-106 б.

Бадий ижод ҳақида.-Т.: Фан, 1987.-136 б.

Ўтмишдан эртаклар: Қисса: Ўрта ёшдаги мактаб болалари учун.-Т.: Юлдузча, 1987.-128 б.

Абдулла Қаҳҳор ҳикматлари /Тузувчи А.Самад; Муҳаррир Ш.Мансуров.-Т.: Ўзбекистон, 1990.-68 б.

Сароб: Роман.-Т.: Шарқ, 1995.-240 б.

Вақтли ва давомли нашрлар, тўпламларда босилган асарлар

Поэзия

Мухаммас будур; Емадик ош қолди устолда совуб, мулло Умар: [Шеърлар] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.200.

Проза

- Анор: [Ҳикоя] //Саодат.-1980.-№7.-Б.10-11.
Анор: [Ҳикоя] //Шарқ юлдузи.-1982.-№6.-Б.46-48.
Ўзинг шифо бер: [Қисса] //Шарқ юлдузи.-1985.-№8.-Б.204.
Ашула тўғрисида. Уят: [Нафосат сабоғи ҳақидаги ҳикоялар] //Совет Ўзбекистони санъати.-1986.-№2.-Б.24-25.
Зилзила: [Қиссадан боблар] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.23-38; Ёш ленинчи.-1987.-22 сент.
Майиз емаган хотин: Ҳикоя // Қашқадарё ҳақиқати.-1987.-18 сент.
Сархона: [Ҳикоя] //Бир сафда.-1987.-№12.-Б.19-20.
Тангрининг кулгуси: [Ҳикоя] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-29 май.
Қотилнинг туғилиши: [Қисса] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.4-22.
Энг яхши ҳийла – тўғрилиқ: [Тафаккур: ҳикматлар] //Хуррият.-1999.-17-23 нояб.
Сароб: [Романдан боблар] //Саховат.-2000.-№4.-Б.24-32.
Бошсиз одам: [Ҳикоя] //Ҳаёт.-2005.-21 июль.
Абдулла Қаҳҳор ҳикматлари //Халқ сўзи.-2006.-14 янв.
Адабиёт муаллими: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-8 февр.
Анор: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-15 март.
Бемор: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-8 март.
Икки ёрти – бир бутун: [Адиб таваллудининг 100 йиллигига ҳикоя] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-15 февр.
Мастон: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-5 апр.
Нутқ: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-18 янв.
Санъаткор: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-1 февр.
Тўйда аза: [Ҳикоядан парча] //Ҳуқуқ оламида.-2007.-22 март.

Драматургия

- Ташвиш: [Уч парда, олти кўринишли комедия] //Шарқ юлдузи.-1996.-№6.-Б.111-145.

Мақолалар

Муҳаббат ва оила: [Сухбат] //Саодат.-1981.-№9.-Б.20-21.

Яхши асар қандай ёзилади: [Ёшлар семинарида сўзланган нутқдан] //Шарқ юлдузи.-1982.-№2.-Б.80-82.

Палағда гаплар //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1984.-7 дек.

Қодирий ҳақида дил сўзлари (Мухтор Авезов, Евгений Бертельс, Ойбек, Туи Ниота, Хидир Деряев ва бошқ.) //Ёшлик.-1984.-№4.-Б.12-13.

Бос тепкини: [Фашизмга нафрат] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1985.-9 май.

Китоб шавқ билан ўқилиши керак: [Айрим асарлар ҳақида] //Ёшлик.-1985.-№2.-Б.62-63.

Оқ арокнинг қора иши // Гулистон.-1985.-№ 8.-Б.6.

Мактублар: [Пиримкул Қодировга ёзилган мактублардан намуналар] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-15 авг.

Тўйлар муборак: [Сатирик мақола. Ўзбек тўйларидаги урф-одатлар] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-27 июнь.

Ҳамза ҳақида: Замондошлар хотирасида // Тошкент оқшоми.-1986.-10 март.

Абдулла Қаҳҳор адабиёт ҳақида //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-19 сент.

Абдулла Қаҳҳор дейдики: [Адабиёт ҳақидаги фикрлар] //Муштум.-1987.-№17.-Б.9.

Арузда ёзадиган шоир ҳозирги ўзбек тили қондасини бузмаслиги керак: [Шоир Собир Абдулла шеърларидан] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.157-159.

Ён дафтардан: [Ишлатилмай ён дафтарда қолиб кетган айрим деталь ва иборалар] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-4 сент.

Ёшлар билан сухбат //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.155-156.

Мастнинг мастга маслаҳати //Тошкент оқшоми.-1987.-28 сент.

Мухаммас будур // Шарқ юлдузи.-1987.-№ 9.-Б. 200.

Саёҳат мошхўрдасидан бир чўмич // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.- 20 нояб.

Тил ҳақида нутқ //Ёшлик.-1987.-№9.-Б.56-58.
 Чустий шеърлари //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.160-164.
 “Ўқишли китоб гўзалликдир” // Ёш куч.-1987.-№ 9. Б.18.
 Қайдлар: Ён дафтардан // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.
 Ҳабиб Абдуллаев ҳикоя қилади //Тошкент оқшоми.-1987.-28 сент.
 Абдулла Қодирий: [Абдулла Қодирийнинг 70 ёшга тўлиши муносабати билан бўлиб ўтган йиғиндаги Абдулла Қаҳҳорнинг сўзлаган нутқи] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1988.-3 июнь.
 Ғоят бой ва чиройли: [Абдулла Қаҳҳорнинг Тошкент чет тиллар ва Низомий номидаги педагогика институтида сўзлаган нутқида ўзбек тилининг кадри ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1989.-24 март.
 Сохта фактлар тўғрисида //Шарқ юлдузи.-1991.-№5.-Б.196-197.
 Чустий шеърлари //Шарқ юлдузи.-1991.-№5.-Б.197-198.
 Уят одамнинг кўксида бўлади: [Ҳикматга лойиқ фикрлар] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2005.-16 сент.

Ҳаёти ва ижоди

Абдулла Қаҳҳор: Туғилган кунига 80 йил тўлиши муносабати билан методик тавсиялар / Тузувчи О.Ҳусанова.-Т., 1987.-18 б.
 Абдулла Қаҳҳор: Ҳаёти ва ижоди. Мактаб кўргазмаси ва болалар кутубхонаси учун материаллар. Альбом / Тузувчи А.Зоиров.-Т.: Ўқитувчи, 1987.-40 б.
 Абдулла Қаҳҳор замондошлари хотирасида / Сўз боши муаллифи О.Ёкубов; Тўплаб нашрга тайёрловчи К.Қаҳҳорова, Отаёр.-Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1987.-368 б.
 Қаҳҳорова К. Чорак аср ҳамнафас: Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар.-Т.: Ёш гвардия, 1987.-94 б.
 Шарафиддинов О. Абдулла Қаҳҳор: Ҳаёти ва ижодий фаолияти ҳақида лавҳалар.-Т.: Ёш гвардия, 1988.-256 б.
 Қўшжонов М. Абдулла Қаҳҳор маҳорати: Монография.-Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1988.-232 б.

* * *

Авазова О. Михаил Шолохов ва Абдулла Қаҳҳор: [Ижодий таъсири ҳақида] // Ўзбек тили ва адабиёти.-1980.-№3.-Б.74-78.

Қосимов У. Абдулла Қаҳҳор қаҳрамонларининг исмлари ҳақида // Ўзбек тили ва адабиёти.-1980.-№ 3.-Б. 16-21.

Раҳимов А. Персонаж нутқи ва миллий характер: “Синчалак” повести ҳақида // Ўзбек тили ва адабиёти.-1981.-№ 1.-Б. 29-34.

Абдуллаев О. Нурли ижод: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 75 йиллигига] // Шарқ юлдузи.-1982.-№10.-Б.199-201.

Каримов Н. Халқ санъаткори: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 75 йиллигига] // Совет Ўзбекистони.-1982.-19 сент.

Султонова М. Моҳир адиб: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 75 йиллигига] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1982.-24 сент.

Аъзам Аҳмад. Ҳикоянинг ҳиссий кўлами: [Абдулла Қаҳҳор поэтикаси ҳақида ўйлар] // Ёшлик.-1984.-№6.-Б.67-69.

Туробов Ш. Янги йил кечасида // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.- 1984.-28 дек.

Қаҳҳорова К. Истеъдодга муҳаббат: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1984.-1 янв.

Абдуқаҳҳор Сами. Абдулла Қаҳҳор ҳазинасидан // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1985.-23 авг.

Аминов Б. Алангадан учкун: Ёзувчи Абдулла Қаҳҳорнинг “Асрор бобо” ҳикояси ҳақида // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1985.-18 янв.

Аҳмад Саид. Устоз чироғи: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар] // Шарқ юлдузи.-1985.-№8.-Б.121.-139.

Оқмуродов А. Автобиографик асарларда “автор образи” ҳақида: “Ўтмишдан эртақлар” асари ҳақида // Ўзбек тили ва адабиёти.- 1985.-№3.-Б. 47-49.

Ризаев С., Бўронов Н. “Синчалак”да сўз формалар қўлланилиши // Ўқитувчилар газетаси.-1985.-25.-нояб.

Шарафиддинов О. Дил пайванди // Ёшлик.-1985.-№ 8.-Б. 40-41.

Қаҳҳорова К. “Мен адабиёт муҳибиман...”: Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1985.-26 июль.

Қаҳҳорова К. Чорак аср ҳамнафас: Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар // Ёшлик.-1985.-№ 7.-Б. 55-66; № 8.-Б.23-40.

Қаҳҳорова К. Қаҳҳор билан ёнма-ён // Совет Ўзбекистони санъати.-1985.-№3.-Б. 22-23.

Қўшжонов М. “Тинчланиш – ўз истеъдодини бой бериш демакдир...”: Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралардан парча // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1985.-8 нояб.

Ёзувчиларимиз мероси: [Абдулла Қаҳҳор ва Воҳид Зоҳидов адабий меросини ўрганиш ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-28 март.

Мансуров М. Абдулла Қаҳҳор ҳақида // Шарқ юлдузи.-1986.-№ 2.-Б. 193-194.

Мухаммадхонов Х. Ҳақгўйлик ва теранлик: [Абдулла Қаҳҳор ижоди ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1986.-№3.-Б. 192-195.

Расулев Т. Абдулла Қаҳҳор боғида бир кун: [Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳорни хотирлаб] //Тошкент оқшоми.-1986.-29 март.

Файзиев Л. Улуғ ҳақиқатгўй: [Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Совет Ўзбекистони санъати.-1986.-№3.-Б.18-20.

Хотира кечаси // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-11 июль.

Шарафиддинов О. Арғин оқшомлари: [Ўзбек адиби Абдулла Қаҳҳорнинг юмор туйғуси тўғрисида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-1 авг.

Шарафиддинов О. Жонланган хотралар // Ёш гвардия.-1986.-№1.- Б. 14-15; 1986.-№11.-Б. 16-17.

Шарафиддинов О. Узукка кўз қўйгандек: “Тобутдан товуш” спектакли ҳақида // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-15 авг.

Қодиров П. Ўлмас сатрлар // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1986.-15 авг.

Хошимов Ў. “Одамларга нимани раво кўрмоқчисиз?": Эссе //Ёшлик.-1986.-№ 2.-Б. 47-49.

Абдулла Қаҳҳор сабоқлари: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№4.-Б.3-13.

Абдуллаев О. Сабоқ: Абдулла Қаҳҳорнинг 80 йиллиги олдида // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-1 май.

Абдураззоқ Азиз. Бизнинг Абдулла акамиз: [Устоз Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Муштум.-1987.-№17.-Б.10.

Адиблар адиб ҳақида // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Азизхўжаев Р. Самимият: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ёш ленинчи.-1987.-5 сент.

Асабоев Э., Абдуллаев Х. Адабий ҳаёт: Абдулла Қаҳҳор юбилейи комиссиясининг мажлиси ҳақида // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-7 авг.

Ашрафхонов Т. “Абдулла Қаҳҳор замондошлари хотирасида” // Тошкент ҳақиқати.-1987.-28 дек.

Аъзамов Э. Ҳалоллик ва шижоат: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги муносабати билан шогирдлар каломи] //Тошкент оқшоми.-1987.-21 сент.

Аҳмад Саид. Имтиҳон: [Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотиранлардан] //Муштум.-1987.-№17.-Б.8-9.

Аҳмад Саид. Йўқолган китоб: [“Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиранлар” туркумидан] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-18 сент.

Аҳмад Саид. Минг бир жон //Совет Ўзбекистони.-1987.-22 сент.

Аҳмад Саид. Сабоқ: “Тортиқ”дан “Уфқ”гача: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-31 июль.

Бозоров Т. Адабиётимизнинг виждони ва ғурури // Қашқадарё ҳақиқати.-1987.-18 сент.

Бурхонов И. Абдулла Қаҳҳор комедияларининг адабий манбалари ҳақида //Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№4.-Б.29-34.

Валиев Б. Тўёна: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдида] //Тошкент оқшоми.-1987.-27 июль.

Валиев Б. Хазинанинг бир мисқони: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига Ўзбекистон Фанлар академияси кўлғизмалар институтининг Алишер Навоий номидаги давлат

адабиёт музейида Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва ижодидан ҳикоя этувчи янги экспозиция ташкил этилганлиги ҳақида] //Қишлоқ ҳақиқати.-1987.-30 июль.

Восихонов Э. Унутилмас дақиқалар: Бизга Абдулла Қаҳҳорлар керак! Ёзувчи таваллудининг 80 йиллигига // Қишлоқ ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Воҳидов Э. Қарздорлик: [Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотиралар] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.165-166.

Ёзувчи шарафига: ТошДУда Абдулла Қаҳҳор 80 йиллигига бағишланган кеча ҳақида // Совет Ўзбекистони.-1987.-22 сент.

Замондошлари Абдулла Қаҳҳор ҳақида: К.Симонов. Ойбек, Б.Кербобоев, С.Аҳмад, О.Шарафиддинов // Қашқадарё ҳақиқати.-1987.-18 сент.

Иброҳимова Р. Сўз заргари //Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Иноғомов Ё., Восихонов Н. Бизга Абдулла Қаҳҳор керак!: [Ёзувчи таваллудининг 80 йиллигига] //Қишлоқ ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Йўлдошев Ҳ. Ҳаяжонли учрашув: [Тошкентдаги Л.Шастри номли мактабда ёзувчи Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдидан унинг рафиқаси К.Қаҳҳорова билан бўлган учрашув ҳақида] //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-3 июнь.

Каримов Ғ. Ёдда қолган учрашувлар: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Тошкент ҳақиқати.-1987.-17 сент.

Комилов Н. Темирчининг заргар ўғли: [Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотиралар] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.167-168.

Маҳкамов С. Абдулла Қаҳҳор дўстлари даврасида // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Маҳмудов Н. Абдулла Қаҳҳор ҳикояларининг лингвопоэтикасига доир // Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№ 4.-Б. 34-38.

Мелиев С. Қаҳҳоршунослик уфқлари // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-25 сент.

Мирмуҳсин. Тилни ғоят кадрлаган: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-18 сент.

Миртемир. Дил кўзгуси: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-19 сент.

Мусаев К. “Аяжонларим” комедияси тилига доир мулоҳазалар // Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№ 4.- Б.38-43.

Мўминов Ғ. Халқ сарчашмасидан баҳра олиб: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-19 сент.

Мўминова З. Абдулла Қаҳҳор: [Шеър] //Шарқ юлдузи.-1987.-№6.-Б.58-59.

Назаров М. Дарғазаб ҳис хандаси: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-19 сент.

Назаров М. Кулги санъатининг устаси: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№4.-Б.23-29.

Назаров М. Ҳажв устаси // Гулистон.-1987.-№ 9.- Б. 23-24.

Назир Ҳаким. Самимият // Тошкент окшоми.- 1987.-21 сент.

Назир Ҳаким. Устоз ўғитлари: [Абдулла Қаҳҳорнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1987.-№1.-Б.194-197.

Ниёзий Фотих. Ҳаммамизга азиз ва мўътабар адиб: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ёшлик.-1987.-№9.-Б.53.

Норматов У. Адабиётимиз фаҳри // Совет Ўзбекистони.-1987.-22 сент.

Норматова М. Сехрли қалам кудрати // Шарқ юлдузи.-1987.-№ 8.-Б. 185-188.

Норматова Ш. Устоз ўғитлари: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-14 авг.

Норматова Ш. Қўш қоя: [Ўқувчилар Абдулла Қаҳҳор ва Ойбек ҳақида] //Гулистон.-1987.-№2.-Б.9.

Нуруллаева Г. Унутилмас беш лавҳа: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.166-167.

Орипов А. Абдулла Қаҳҳор: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 60 йиллиги муносабати билан ёзилган шеър] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-18 сент.

Орипов А. Ёшлар ғамхўри эди: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Муштум.-1987.-№17.-Б.9.

Отаёр. Бедор бекатлар: [Абдулла Қаҳҳорнинг ижоди ҳақида] //Ёш куч.-1987.-№9.-Б.18-20; №10.-Б. 12-14.

Погодин Н. Истеъдод билан яратилган комедия: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Синчалак” (“Янги ер” комедияси) ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-11 сент.

Пўлатов А. Мактабда учрашув // Тошкент оқшоми.-1987.-28 сент.

Расулев Т. Ёшлик йиллар шамоли: [Абдулла Қаҳҳорнинг ёшлик ҳақидаги хотираларидан] //Тошкент оқшоми.-1987.-21 сент.

Саидов С. Худди кечагидек: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдида] //Ўқитувчилар газетаси.-1987.-26 авг.

Солижонов Й. “Бошсиз одам”нинг такомиллашуви: [Абдулла Қаҳҳорнинг шу номли ҳикояси ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1987.-№9.-Б.169-170.

Султонов Х. Халқ виждони: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-18 сент.

Тухфатуллина З. Абдулла Қаҳҳор уй-музейи очилди //Ёш ленинчи.-1987.-25 сент.; Ўқитувчилар газетаси.-1987.-26 сент.

Тухфатулина З. Абдулла Қаҳҳор музейида // Тошкент оқшоми.-1987.-28 сент.; Совет Ўзбекистони.-1987.-25 сент.

У шундай инсон ва адиб эди // Совет Ўзбекистони.-1987.-22 сент.- (Авт.: Н.Тихонов, Н.Погодин, К.Симонов, Б.Кербобоев ва бошқ.).

Умиров Х. Ҳақгўй ва мардона // Ленин йўли.-1987.-22 сент.

Унинг ҳақида ёздилар: К. Симонов, З. Кадрина, С. Шчипачев, Л. Ленч // Ленин йўли.-1987.-22 сент.

Усмонова Ф. Маҳаллада адабий кеча // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Халқ ор-номуси, виждонининг овози: [Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига бағишланган тантанали кеча] //Ёш ленинчи.-1987.-24 сент.; Ўқитувчилар газетаси.-1987.-23 сент.; Қишлоқ ҳақиқати.-1987.- 24 сент.

Халқ ор-номусини ифодалаган адиб: Ўзбекистон Халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор туғилган куннинг 80 йиллигига бағишланган тантанали кеча // Совет Ўзбекистони.-1987.-23 сент.

Холиқов Х. “Синчалак” да қўлланган ундалмаларнинг стилистик хусусиятлари ҳақида // Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№4.-Б. 43-45.

Худойбердиев А. Дўст-ҳамкор бўлиб яшадик: Таниқли таржимон Кибриё Қаҳҳорова билан суҳбат // Саодат.-1987.-№9.-Б. 18-19.

Шарафиддинов О. Адибнинг болалиги // Гулистон.-1987.-№9.-Б. 20-21.

Шарафиддинов О. Иккинчи чўққи: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдидан] //Шарқ юлдузи.-1987.-№3.-Б.197-201; №4.-Б.183-197.

Шарафиддинов О. “Қўшчинор” романининг яратилиши // Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№3.-Б. 65-69; №4.-Б. 13-19.

Шодиев Н. Психологик таҳлил устаси // Ўзбек тили ва адабиёти.-1987.-№4.-Б. 19-23.

Шухрат. Шунга ҳам йигирма йилча бўлди // Қишлоқ ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Эътироф: К. Симонов, В. Смирнов, Г. Севунц Абдулла Қаҳҳор ҳақида // Қишлоқ ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Юсупов О. Адиб асарлари чет элларда: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига] //Ёш ленинчи.-1987.-22 сент.

Қаюмов А. Буюк эҳтиром: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдидан] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-11 сент.

Қаҳҳорова К. Дўст ҳамкор бўлиб яшадик: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига таниқли таржимон Кибриё Қаҳҳорова билан суҳбат] /Суҳбатдош А.Худойбердиев //Саодат.-1987.-№9.-Б.18.

Қаҳҳорова К. Чорак аср ҳамнафас // Ленин йўли.-1987.-22 сент.

Қодиров П. Адиб сабоклари: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдидан] //Шарқ юлдузи.-1987.-№5.-Б.186-188.

Қодиров П., Норматов У. Ҳақиқат ва сароб: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Сароб”, “Қўшчинор” асарларига адабий танқид] //Ёшлик.-1987.-№10.-Б.50-56.

Қўчқоров Р. Тарих ҳақиқати: Танкиддаги нотўғри бир йўналиш ҳақида // Ёшлик.-1987.-№ 6.- Б. 72-78.

Қўшжонов М. Абдулла Қаҳҳор боғи: [Буюк кишилар ҳаётидан] //Фан ва турмуш.-1987.-№8.-Б.18-19.

Қўшжонов М. Улуғлар умри азиз: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотиралар] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1987.-18 сент.

Қўшжонов М. Қудратли истеъдод: “Янги ер” комедияси ҳақида ўйлар // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Хамроев Ф. Яхшининг чироғи ўчмайди: Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллиги олдидан // Ленин йўли.-1987.-12 февр.

Ҳасанова Х. Маҳоратли ҳикоянавис // Ленин йўли.-1987.-22 сент.

Хошимов Ў. Халқ виждони: Унутилмас хотиралар // Тошкент ҳақиқати.-1987.-22 сент.

Абдулла Қаҳҳор замондошлари хотирасида: [тўплам].-Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1987.-368 б.

Рец.: Солижонов Й. Хотира ҳуқуқи //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1988.-8 июль.

Биринчи қаҳҳорхонлик: [1988 й. сентябрь ойида республика бўйлаб биринчи анъанавий қаҳҳорхонлик кунлари бўлиб ўтганлиги ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1988.-30 сент.

Москва адабий жамоатчилиги ва китобхонлар ҳузурида: [1998 й. 7 июнда А.Фадеев номидаги Марказий адабиётчилар уйида Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига бағишланган тантанали кеча бўлиб ўтганлиги ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1988.-10 июнь.

Тухватулина Э. Ёзувчи – келажакнинг махсус мухбири: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ёш ленинчи.-1988.-13 сент.

Убайдуллаев Т. “Синчалак”: Кибриё Қаҳҳорова билан суҳбат // Тошкент оқшоми.-1988.-5 март.

Халқлар дўстлиги куйчисига: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 80 йиллигига бағишлаб Москвадаги А.Фадеев номи Адабиётчилар Марказий уйида бўлиб ўтган тантанали кеча тўғрисида] //Ёш ленинчи.-1988.-10 июнь; Қишлоқ ҳақиқати.-1988.-11 июнь.

Холмуҳаммедов М. Шижоатли ва ҳалол адиб // Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1988.- 17 июнь.

Ўлжабоев У. Масофа билмас ижод: [Абдулла Қаҳҳорнинг ҳикоянавислик санъати] //Шарқ юлдузи.-1988.-№2.-Б.157-164.

Қаҳҳорова К. Синчалак: [Абдулла Қаҳҳорнинг шу номли асар тарихи ҳақида суҳбат] /Суҳбатдош Т.Убайдуллаев //Тошкент окшоми.-1988.-5 март.

Қўчқоров Р. Қўш роман ва айрича қарашлар: “Қўшчинор чироқлари” романи ҳақида // Шарқ юлдузи.-1988.-№3.-Б. 170-179.

Сиёев С. Тўғри сўз. Муборак қалам: Устозлар ҳақида ҳикоялар: [Абдулла Қаҳҳор ва Миртемир ҳақида] //Муштум.-1989.-№9.-Б.8-9.

Туробов Ш. Янги йил кечасида: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1989.-28 дек.

Шарафиддинов О. Абдулла Қаҳҳор.-Т.: Ёш гвардия, 1988.-256 б.

Рец.: Содик С. Нурли ижод манзаралари //Шарқ юлдузи.-1989.-№9.-Б.189-192.

Жаббор Анвар. Ўз даврининг машҳур асари: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Синчалак” қиссаси ҳақида] //Ёшлик.-1990.-№11.-Б.74-78.

Мажидий Раҳмат. “Сароб” тўғрисида: [Танқид ва библиография] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1991.-№5.-Б.46-63.

Султон Хайриддин. Тилимизнинг жасур посбони: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 85 йиллигига] //Халқ сўзи.-1992.-16 сент.

Фахриддинова С. Адибни хотирлаб: [Тошкент ш. С.Айний номли мактабда Кибриё Қаҳҳорова иштирокида Абдулла Қаҳҳор хотирасига бағишланган кеча ўтказилганлиги ҳақида] //Ўзбекистон овози.-1993.-1 янв.

Қаҳҳорова К. Устоз ён дафтарини варақлаганда: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида хотира] //Халқ сўзи.-1994.-17 сент.

Зиёдуллаева Н. Қаҳҳор ижодига илк қадам: [Йиллар хотираси] //Тошкент окшоми.-1996.-7 окт.

Зоҳидова С., Зиёдуллаева Н. Қўлёзма тарихи: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Ташвиш” номли пьесаси ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1996.-№6.-Б.106-107.

Расулов А. Адиб бисотида қолган асар: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Ташвиш” номли пьесаси ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1996.-№6.-Б.108-109.

Қаҳҳорова К. “Ташвиш” асари тўғрисида: [Абдулла Қаҳҳорнинг шу номли пьесаси ҳақида] //Шарқ юлдузи.-1996.-№6.-Б.104-105.

Қаҳҳорова К., Умаров Э. Мумтоз адабий тилимизни ўргатинлик //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1996.-27 сент.

Зиёдуллаева Н. Тугалланмаган ҳикоя тарихи: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 90 йиллигига] //Шарқ юлдузи.-1997.-№5.-Б.220.-221.

Икромов Х. Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотиралардан: [Адибнинг айтган сўзлари ва фикрлари ҳақида] //Ўзбекистон овози.-1997.-10 июнь.

Каримов Н. Адиб сабоқлари: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 90 йиллигига] //Тошкент оқшоми.-1997.-19 сент.

Зиёдуллаева Н. Жонкуяр устоз: [Ёзувчи Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-1998.-18 сент.

Хайит Тўлқин. Ижодкор бахти: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Қора кўзлар”, “Олмос камар” асарларининг мавзулари ҳусусида] //Ёзувчи.-1999.-3 февр.

Аҳмедов Х. Мунозарага киришмоқчимиз: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Минг бир жон” ҳикояси ҳақида] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2000.-11 февр.

Бегим Дилноза. Унутилмас меҳр кошонаси: [Абдулла Қаҳҳор уй музейи ҳусусида] //Маърифат.-2000.-20 дек.

Сўнмас севги: [Абдулла Қаҳҳор билан Кибриё Қаҳҳорованинг севгиси ҳусусида] //Чимилдиқ.-2000.-9 февр.

Азизов О. Умрлар бўладики: [Ёзувчи Абдулла Қаҳҳор ҳаётининг сўнги кунлари ҳақида] //Жаҳон адабиёти.-2001.-№1.-Б.173-174.

Жўрабоев О. Ўзбекона наср устаси: [Ёзувчи ва адиб Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ёшлик.-2001.-№5-6.-Б.33.

Сиёев С. Абдулла Қаҳҳорнинг алёр айтганлари: [Воқеий ҳикоя] //Халқ сўзи.-2001.-11 сент.

Шукрулло. Устоз ибрати: [Ёзувчи Абдулла Қаҳҳорни хотирлаб] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2001.-2 март.

Ёқубов Ғ. Абдулла Қаҳҳорнинг ҳаммуаллифи: [Қорақалпоқ шоири, журналист билан улкан ўзбек ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ҳақида суҳбат] /Я.Қўчқоров ёзиб олди //Халқ сўзи.-2002.-11 окт.

Ёқубхўжаев А. Бир томоша тарихи: [Адиб Абдулла Қаҳҳор режиссёр хотираларида] //Театр.-2002.-№5.-Б.34-35.

Маҳмудова Д. Қумсаш: [Ёзувчи Абдулла Қаҳҳор ва рафикаси Кибриё Қаҳҳорова ҳақида] //Гулистон.-2002.-№1.-Б.16-17.

Мирзаева Н. А.Чехов ва Абдулла Қаҳҳор поэтикасида ранг рамзлари //Ўзбек тили ва адабиёти.-2002.-№4.-Б.49-52.

Норматов У. Устоз армони: [Атоқли адиб Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 95 йиллигига] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2002.-14 сент.

Шарафиддинов О. У драмага ҳам моҳир эди: [Устоз адиб Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 95 йиллигига] //Театр.-2002.-№3.-Б.4-5.

Маҳмудов Ш. Абдулла Қаҳҳор сабоқлари: [Олим хотираларидан] //Холис.-2004.-27 май.

Маҳмудова Д. Нурли лаҳзалар: [Ёзувчи Абдулла Қаҳҳор ва турмуш ўртоғи Кибриё Қаҳҳорова ҳақида] //XXI аср.-2004.-6 май.

Сиёев С. Икки хотира: [Абдулла Қаҳҳор ва Кибриё Қаҳҳоровани хотирлаб] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2004.-3 сент.

Сиёев С. Палов бўлмаган масаллиқ: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Тошкент ҳақиқати.-2004.-5 июнь.

Ҳамрокулова Х. Зулматни ёритган чакмоқ: [Абдулла Қаҳҳор ижодига чизгилар] //Миллий тикланиш.-2004.-29 окт.

Ҳаққул Иброҳим. Шахсият ва шижоат: [Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Ўзбек тили ва адабиёти.-2004.-№4.-Б.10-11.

Сиёев С. Устознинг гуллаган боғи: [Абдулла Қаҳҳор ва Кибриё Қаҳҳорова ҳақида] //Тошкент ҳақиқати.-2005.-19 март.

Хамрокулова Х. Абдулла Қаҳҳор ва Муҳаммаджон қори: [Адибни хотирлаб] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2005.-13 май.

Раҳматуллаева И. Тарихдаги номлар: Қаҳҳорнинг шогирдлари //Жаннат макон.-2006.-№8.-Б.22-29.

Абдусаматов Ҳ. Бир асар тарихи: [Абдулла Қаҳҳорнинг “Тобутдан товуш” комедияси ҳақидаги тортишувлар] //Миллий тикланиш.-2007.-7 март.

Адабиётимизнинг ёрқин юлдузи: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги олдида] //Тошкент ҳақиқати.-2007.-17 февр.

Адиб ҳақида хотиралар: [Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида Абдулла Қаҳҳор хотирасига бағишлаб ўтказилган анжуман ҳақида] //Тошкент ҳақиқати.-2007.-21 февр.

Алиев А. Адибнинг таржима мактаби: [Абдулла Қаҳҳор рус асарларини таржима қилганлиги ҳақида] //Миллий тикланиш.-2007.-28 март.

Воҳидов Э. Адиб сабоғи: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги олдида] //Тошкент ҳақиқати.-2007.-27 янв.

Жабборов Н. Сўз заргари: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги Президент қарорини ўқиб...] //Ўзбекистон адабиёти ва санъати.-2007.-19 янв.

Кушербоев Р. Авлодларга ибрат: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигига] //Тошкент ҳақиқати.-2007.-7 февр.

Норматов У. Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги олдида эҳтиром: [Кинорежиссёр Учкун Назаров устоз адиб таваллудининг 60 йиллигига бағишланган хужжатли фильм устида қизгин иш олиб борилган кезлар ҳақида] //Миллий тикланиш.-2007.-24 янв.

Орипов А. Адабиётимизга юксак эътибор: [Президентимизнинг “Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида”ги Қарори ҳақида Ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон Қаҳрамонининг муноса-

бати] /Қўчқор Норқобил ёзиб олди //Ўзбекистон овози.-2007.-16 янв.

Ортиқбоев А. Атоқли адибга бағишланди: [Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигига Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмасида бўлиб ўтган тадбир ҳақида] //XXI аср.-2007.-1 март.

Ортиқхўжаева Г. Сўз зарғари эди: [ЎзМТДП Марказий кенгаши Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси жамоаси билан ҳамкорлигида атоқли ёзувчи Абдулла Қаҳҳорни хотирлаб илмий-амалий анжуман ўтказилгани ҳақида] //Миллий тикланиш.-2007.-21 февр.

Очилова О. Адиб хотирасига эҳтиром: [республикаимиз Президентининг “Ўзбекистон халқ ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида”ги Қарори эълон қилинганлиги ҳақида] //Маърифат.-2007.-13 янв.

Расулов А. Устоз ва шогирдлар: [Абдулла Қаҳҳор таваллудининг 100 йиллиги олдидан] // Халқ сўзи.-2007.-10 апр.

Сиёев С. Адабиётимиз фаҳри: [Улуғ ўзбек ёзувчиси Абдулла Қаҳҳор ҳақида] //Тошкент ҳақиқати.-2007.-17 янв.

Сиёев С. Устознинг гуллаган боғи: [Абдулла Қаҳҳор хотирасига бағишланади] //Халқ сўзи.-2007.-24 февр.

Сулаймонов Ҳ. Абдулла Қаҳҳор васияти: [Адиб хотирасига бағишлаб Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида ўтказилган анжуман ҳақида] //Моҳият.-2007.-23 февр.

Босишга рухсат этилди 2007 йил 10 апрель
Бичими 60x84 ¹/₁₆ нашр. т. 3, 25 Адади 300 нусха.
Буюртма №_____

Тошкент ш., Ҳ.Сулаймонова кўчаси, 33. Алишер Навоий
номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси босмахонасида чоп
этилди